

Beleidsnota 2014-2019

Onroerend Erfgoed

ingediend door de heer Geert Bourgeois,

minister-president van de Vlaamse Regering,

Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUD

Inhoudstafel	3
Lijst met afkortingen.....	5
Managementsamenvatting	6
I. Inleiding	8
II. Omgevingsanalyse	9
2.1. De internationale context	9
2.2. De ruimtelijke context	10
2.3. De sociaal-culturele context.....	11
2.4. De bestuurlijke context	13
2.5. De financieel-economische context	13
2.6. De staat van het onroerend erfgoed	14
III. Strategische en operationele doelstellingen.....	19
SD 1. Een vlotte en consequente uitvoering van de nieuwe regelgeving is gegarandeerd.....	19
OD 1.1. Het Onroerenderfgoeddecreet treedt in werking en zorgt voor vernieuwing en ontwikkeling in het beleidsveld	19
OD 1.2. De uitvoering van het vernieuwde Varenderfgoeddecreet start en geeft zo zuurstof aan het varenderfgoedbeleid ..	20
OD 1.3. Een performant functionerend regelgevend kader wordt gewaarborgd door regelmatige evaluatie en eventuele bijsturing	21
SD 2. De onroerenderfgoedzorg is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsniveaus en organisaties door vertrouwen te schenken	22
OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden	22
OD 2.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt de lokale besturen bij het uitbouwen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid.....	23
OD 2.3. De nauwe samenwerking tussen en met partnerorganisaties leidt tot een grotere betrokkenheid van eigenaars en beheerders.....	23
OD 2.4. Het Vlaamse erfgoedbeleid positioneert zich in een brede Europese en internationale context en focust op erfgoed als een bindende factor voor een duurzame samenleving	24

SD 3. Samen met de prioritaire partners worden op transparante wijze de ambities voor de onroerenderfgoedzorg geformuleerd	27
OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanterbare deelpakketten	27
OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en vertaalt deze naar publiek toegankelijke handleidingen	30
OD 3.3. Het agentschap Onroerend Erfgoed digitaliseert de dienstverleningsproducten en zet in op een maximale digitale ontsluiting van kennis ten behoeve van haar partners	31
OD 3.4. De opmaak van een Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed waarborgt de efficiënte inzet van de nieuwe handhavingsinstrumenten, onder meer op het vlak van bestuurlijke handhaving	32
SD 4. Investerings in onroerend erfgoed worden erkend en aangewend als gerichte hefboom voor economische ontwikkeling	33
OD 4.1. Het premiestelsel wordt selectief ingezet en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed	33
OD 4.2. De financiële opportuniteiten worden benut en de risico's worden gespreid door de ondersteuning van alternatieve financierings- en solidariseringsmechanismen.....	34
SD 5. De zorg voor het onroerend erfgoed levert een positieve bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van onze leefomgeving	35
OD 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit	35
OD 5.2. Het beleidsveld onroerend erfgoed participeert aan de discussie rond klimaatverandering en legt de nadruk op hergebruik en zuinig ruimte- en materiaalgebruik	36
OD 5.3. De onderzoeksresultaten rond de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg	37
Bijlage	38

LIJST MET AFKORTINGEN

BBC	Beleids- en beheerscyclus
CRKC	Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur
EAC	<i>Europae Archaeologiae Consilium</i>
EU	Europese Unie
FFEU	Financieringsfonds voor schuldafbouw en eenmalige investerings- uitgaven
FUT	<i>Flanders UNESCO Trustfund</i>
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
IOED	Intergemeentelijke Onroenderfgoeddienst
KBS	Koning BoudewijnStichting
MAGDA	Maximale gegevensdeling tussen administraties
OD	Operationele doelstelling
OMD	Open Monumentendag
OUV	<i>Outstanding Universal Value</i>
RUP	Ruimtelijk uitvoeringsplan
RWO	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
SD	Strategische doelstelling
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SVR	Studiedienst van de Vlaamse Regering
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>
VCOE	Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed

MANAGEMENTSAMENVATTING

Tijdens de vorige regeerperiode is de volledige regelgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed vernieuwd. Op 3 juli 2013 keurde het Vlaams parlement het Onroerendergoeddecreet goed. Op 16 mei 2014 werd het uitvoeringsbesluit bij dit decreet definitief goedgekeurd. Het decreet treedt, met uitzondering van de regelgeving over archeologie, in werking op 1 januari 2015. Dit integraal decreet, dat zowel de archeologische erfgoedzorg, de monumentenzorg als de landschapszorg omvat, zal een hele ommezwaai teweeg brengen. De volledige onroerendergoedsector, inclusief mijn administratie, is in volle voorbereiding om de nieuwe regelgeving vanaf die datum toe te passen. Ik verbind me er dan ook toe om de uitvoering van dit decreet vlot te laten verlopen en de regelgeving consequent en consciëntieus te laten toepassen. Mijn administratie begeleidt besturen, burgers en ondernemers om de overgang te maken. Het archeologieluik van het Onroerendergoeddecreet, treedt ten laatste in 2016 in werking. Ik wil de nieuwe regelgeving op regelmatige tijdstippen, een eerste keer tegen midden 2017, evalueren om zo te bekijken of de vooropgestelde doelstellingen worden bereikt. Daarnaast werd vorig jaar ook de aanzet gegeven tot vernieuwing van de regelgeving met betrekking tot de bescherming van het varend erfgoed. De herziening van het Varend erfgoeddecreet is al bekrachtigd op 9 mei 2014. Ik kom tot een uitvoeringsbesluit bij het gewijzigde Varend erfgoeddecreet zodat ook dit in 2016 in werking kan treden.

De Vlaamse overheid evolueert van een controlerende naar een kaderstellende kennisadministratie, die de grote doelstellingen van het Vlaamse beleid bepaalt. Er wordt werk gemaakt van een verdere merkbare cultuuromslag bij de Vlaamse administratie. Oplossingsgerichtheid wordt één van de sleutelwoorden: eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed worden als klanten beschouwd. Het agentschap Onroerend erfgoed wordt een betrouwbare en proactieve projectpartner.

Met de inwerkingtreding van het nieuwe decreet kunnen gemeenten ervoor kiezen om als erkende onroerendergoedgemeente bepaalde bevoegdheden op te nemen en zich te profileren met hun onroerendergoedbeleid. Door goede afspraken te maken en een duidelijke rolverdeling wordt ieders takenpakket en verantwoordelijkheid gedefinieerd. Een duidelijke rolverdeling kan enkel tot stand komen door vertrouwen te schenken aan de gemeenten. Dit leidt tot een efficiëntere inzet van middelen om zo samen meer te bereiken.

Daarnaast is een belangrijke rol weggelegd voor erfgoedverenigingen, zoals Herita en CRKC, voor het betrekken van de eigenaars en beheerders en het verder uitbouwen van het draagvlak voor onroerend erfgoed.

Onroerend erfgoed maakt deel uit van een dynamische en ontwikkelingsgerichte maatschappij en wordt hierdoor ook geconfronteerd met de uitdagingen van deze maatschappij. Naast de van nature eerder behoudsgezinde reflex van het onroerendergoedbeleid is het inbedden van het onroerend erfgoed binnen deze veranderende maatschappelijke noden en verwachtingen essentieel voor de toekomst ervan. Ik wil proactief inspelen op deze veranderingen. Onroerendergoedzorg is een opdracht van iedereen. Het hoort een verhaal van dialoog te zijn en van het delen van kennis en informatie. De Vlaamse overheid ambiëert hierin een faciliterende en kaderstellende rol op te nemen.

Tegelijk laat ik de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium onderzoeken en wordt het beschermd onroerend erfgoed geherevalueerd in deelpakketten die afgebakend worden vanuit een thematische invalshoek, al dan

niet verder opgedeeld in subthema's of geografische gebieden. Voor het herevalueren en verfijnen van bestaande beschermingsbesluiten wordt een werkplan uitgewerkt, dat nauwgezet wordt opgevolgd. Het is daarnaast blijvend noodzakelijk om in te zetten op de aanvulling en actualisering van de bestaande inventarissen om zo de hiaten verder aan te pakken. De inventarissen worden vastgesteld conform de bepalingen uit het Onroerendergoeddecreet en er wordt over gewaakt dat archeologische zones uitsluitend worden afgebakend in gebieden waar reële kenniswinst te verwachten valt. Er worden afwegingskaders opgesteld en duidelijke lijnen uitgezet die op voorhand concreet maken welke ontwikkelingen en handelingen mogelijk zijn als het over beschermd erfgoed gaat en welke prioriteiten vanuit de overheid worden vooropgesteld.

Onroerendergoedzorg draagt bij tot een betere samenleving. Investerings in onroerend erfgoed hebben een sociale, culturele, ruimtelijke maar ook onmiskenbaar een economische meerwaarde. Deze economische factor wordt vaak onvoldoende erkend en erfgoedzorg wordt nog te vaak beschouwd als enkel een kost. De aanwezigheid van onroerend erfgoed in onze samenleving brengt een multiplicatoreffect teweeg en kan een hefboom betekenen voor allerlei ontwikkelingen. Het erkennen van deze intrinsieke meerwaarde van erfgoed impliceert dat er voor de financiering ervan niet langer louter moet gerekend worden op een premieregeling maar dat ook andere voordelen op langere termijn mee in beschouwing kunnen genomen worden. Ik wil het premiestelsel gerichter inzetten zodat onder andere de grootste problemen het eerste worden aangepakt. Daarnaast voer ik ook fiscale maatregelen in om de onroerendergoedzorg te stimuleren. Door het verder operationaliseren van de Erfgoedkluis en het ondersteunen van mogelijke initiatieven voor de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds worden de financieringsmogelijkheden gedifferentieerd. De Vlaamse overheid neemt daarenboven een voorbeeldfunctie op voor het vastgoed met erfgoedwaarde in eigen beheer.

Het behoud van erfgoed draagt de principes van duurzaamheid intrinsiek in zich, zowel op ecologisch, sociaal als economisch vlak. Duurzaamheid is nog steeds een actueel thema. Het besef dat de ruimte schaars is en dat de zorg voor het leefmilieu een delicate aanpak vraagt, vindt meer en meer ingang in de samenleving. Het is onmiskenbaar zo dat het gebruik, het hergebruik en de herbestemming van het erfgoed aanzet tot een efficiënt gebruik van de schaarse middelen. Daarnaast wil ik, in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden, op zoek gaan naar duurzame methoden, technieken en materialen om het erfgoed op lange termijn te bewaren en functioneel te houden. Het onroerend erfgoed schakelt zich in in een innovatieve kringloopeconomie. De erfgoedzorg draagt bij tot het onderhouden en versterken van een kwalitatieve en duurzame samenleving waarin niet enkel de economische waarden primeren maar ook sociaal-culturele waarden worden gevalideerd. Ik laat deze bijdrage van het onroerend erfgoed aan onze samenleving onderzoeken onder meer op basis van een kosten-batenanalyse.

Door de realisatie van bovenstaande doelstellingen en initiatieven streef ik ernaar om tegen 2019 de zorg voor het onroerend erfgoed voor iedereen meer vanzelfsprekend te maken. Ik investeer sterk in het draagvlak voor onroerend erfgoed bij de brede bevolking en bij alle belanghebbenden.

I. INLEIDING

Met enthousiasme begin ik aan een tweede termijn als Vlaams minister bevoegd voor onroerend erfgoed. Na jaren van voorbereiding, debat en bijsturing treedt het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 grotendeels in werking op 1 januari 2015. Ik kijk ernaar uit om de vernieuwde regelgeving in uitvoering te brengen en ben tevreden dat deze kaap binnenkort kan worden genomen. Een integraal decreet voor het bouwkundig, landschappelijke en archeologisch erfgoed geeft nieuwe impulsen aan de hele onroerenderfgoedsector. Hierdoor kunnen we samen verder bouwen aan een maatschappelijk ingebedde onroerenderfgoedzorg.

Het regelgevende werk is nog niet volledig afgerond. Enkele onderdelen van het decreet kunnen nog niet in werking treden op 1 januari 2015 en hebben verdere uitwerking nodig, met als belangrijkste onderdeel het hoofdstuk over het archeologisch onderzoek. Eens dit deel ook kan worden toegepast, worden de principes uit de conventie van Valletta eindelijk in Vlaanderen in de praktijk gebracht. Hierdoor beantwoordt de archeologische erfgoedzorg beter aan de verwachtingen binnen onze huidige samenleving. Bovendien geef ik uitvoering aan het herziene Varend erfgoeddecreet om ook het behoud en beheer van het varend erfgoed opnieuw zuurstof te geven.

Mijn administratie heeft als belangrijke opdracht alle betrokkenen, zoals de lokale besturen, de eigenaars en de ondernemers, te begeleiden om de regelgeving toe te passen. Ik ben er me van bewust dat dit geen eenvoudige opdracht is en dat alle zeilen moeten worden bijgezet. De Vlaamse steden en gemeenten worden nauwer betrokken bij het beleid. De nieuwe regelgeving geeft hen de kans om hieraan een eigen invulling te geven en de zorg voor het onroerend erfgoed op hun grondgebied ter harte te nemen. Ik ben ervan overtuigd dat op die manier de erfgoedzorg dichterbij de burger komt en dat dit het draagvlak ervoor finaal ten goede komt. Uiteraard betekent dit dat samenwerking tussen alle bestuursniveaus zich in het volste vertrouwen voltrekt. Het is mijn streefdoel om iedereen vaker en beter in een positieve sfeer bij de onroerenderfgoedzorg te betrekken. Daarnaast wordt een intensief intern traject in het agentschap opgestart om een cultuuromslag waar te maken. Oplossingsgerichtheid wordt één van de sleutelwoorden en eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed worden als klanten beschouwd en benaderd.

In deze tijden van budgettaire schaarste moeten we des te meer bekijken wat prioritair is en op welke manier de middelen het doeltreffendst kunnen worden ingezet. Ik zet het premiestelsel daarom selectiever in, voornamelijk met het oog op het behoud van erfgoedwaarden. Daarnaast onderzoek ik welke fiscale stimulansen voor het behoud en beheer van onroerend erfgoed, flankerend aan het premiestelsel, we kunnen integreren in de onroerenderfgoedzorg. Het zorg dragen voor ons erfgoed mogen we niet louter als een kost beschouwen. Er is al meermaals aangetoond dat erfgoedzorg ook een economische meerwaarde creëert. Het komt er op aan om dit hefboomeffect ook daadwerkelijk te benutten. Onder meer met de Vlaamse Erfgoedkluis wil ik privé-investeerders warm maken om erfgoedprojecten te ontwikkelen. Investeren in erfgoed is immers veel meer dan een zuivere financiële belegging: het is een investering in een kwaliteitsvolle leefomgeving met oog voor haar verleden en een duurzame samenleving met een blik op de toekomst.

II. OMGEVINGSANALYSE

Om een brede kijk te hebben op de uitdagingen waarop het onroerendergoedbeleid een antwoord moet geven, start deze beleidsnota met een specifieke omgevingsanalyse voor onroerend erfgoed in Vlaanderen. In deze omgevingsanalyse geef ik de trends aan met een directe impact op het onroerendergoedbeleid die zich in het recente verleden aftekenden en zich in de komende tien tot twintig jaar vermoedelijk gaan doorzetten. Eerst wordt per thema de algemene context beschreven en daarna de impact die deze trend heeft op het onroerend erfgoed in Vlaanderen. Op het einde doe ik enkele vaststellingen met betrekking tot de fysieke staat van het erfgoed in Vlaanderen.

2.1. De internationale context

Mondiaal blijft UNESCO toonaangevend op het vlak van erfgoedbeleid. Ook deze organisatie wordt geconfronteerd met de veranderende verhoudingen tussen de lidstaten, budgettaire problemen en nieuwe inzichten. Hierdoor worden enkele opdrachten en werkwijzen van UNESCO opnieuw geëvalueerd¹. Zo blijken de Westerse landen meestal over meer middelen en capaciteiten te beschikken om in te spelen op de culturele conventies van UNESCO. Hierdoor situeren ongeveer de helft van het totale aantal werelderfgoedsites zich in de Westerse landen. Dit onevenwicht werd al in de jaren '90 van de vorige eeuw vastgesteld maar maatregelen om dit onevenwicht te herstellen blijken niet doeltreffend. UNESCO kent sinds 2012 een grote budgettaire krapte. Hierdoor is het belang van extra financiering, zoals de twee Vlaamse trustfondsen, nog verder toegenomen. Het Flanders UNESCO Trustfund (FUT) legt de nadruk op projecten met de focus op zuidelijke Afrika en/of op erfgoed. 53% van de middelen van het fonds worden aangewend ter ondersteuning van de Werelderfgoedconventie. Deze budgetten zijn vandaag cruciaal om in de eerste plaats de activiteiten op het terrein maar ondertussen ook de werking van UNESCO op een aanvaardbaar peil te houden. De aanzienlijke bijdragen die Vlaanderen levert worden vandaag daardoor meer dan ooit gewaardeerd door UNESCO zelf en door de internationale gemeenschap zoals blijkt uit de tussentijdse resultaten van de externe audit van de werking van beide fondsen. Om de evoluties enigszins op te vangen wordt momenteel binnen UNESCO een grote hervorming doorgevoerd waarbij de verschillende secretariaten van de culturele conventies worden samengebracht in twee clusters: Erfgoed en Creativiteit. Dit zou onder meer als gevolg moeten hebben dat er ook meer toenadering is bij de implementatie van de verschillende verdragen. Dergelijke rationalisaties binnen UNESCO kunnen uiteraard ook efficiëntiewinsten teweeg brengen op Vlaams niveau. Zo bijvoorbeeld wordt er afstemming nagestreefd tussen de Werelderfgoedconventie (1972) en het Tweede Protocol bij het Verdrag van Den Haag inzake de bescherming van cultuurgoederen in geval van gewapend conflict (1999). De aandacht voor bescherming van cultuurgoederen bij calamiteiten en conflicten is natuurlijk ook verscherpt onder de aandacht gebracht door de recente conflicten in Syrië, Mali en Irak, waarbij cultureel erfgoed op onaanvaardbare wijze werd vernietigd en geplunderd.

Verder is het van belang voor Vlaanderen dat op 5 augustus 2013 de UNESCO-conventie voor de bescherming van het cultureel erfgoed onder water (Parijs,

---

¹ <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002232/223256E.pdf>: Audit of the Working Methods of the Cultural Conventions – september 2013 (laatste raadpleging: 16 september 2014).

2001) werd geratificeerd. Het verdrag trad op 5 oktober 2013 in werking. Vlaanderen dient opvolging te geven aan deze conventie, met name om het behoud en beheer van het onderwatererfgoed in de rivieren, in de havens en op het strand tot aan de laagwaterlijn te verzekeren.

De verminderde aandacht voor erfgoed binnen de Raad van Europa door de focus op haar kerntaak wordt gecompenseerd door het feit dat de EU meer aandacht heeft voor het gemeenschappelijke Europese erfgoed. We nemen een versterking van de samenwerking waar alsook een geïntegreerde aanpak voor het cultureel erfgoed, in brede zin. Op 20 mei 2014 kwamen er onder het voorzitterschap van Griekenland raadsconclusies specifiek met betrekking tot het erfgoed. In deze "*Conclusions on cultural heritage as a strategic resource for a sustainable Europe*" wordt erfgoed als een onmiskenbare verbindende en versterkende factor voor Europa naar voor geschoven². Tijdens het huidige voorzitterschap plant ook Italië aanvullende raadsconclusies over "*heritage and governance*".

Verder is het tekenend dat de EU in 2011 het Europees Erfgoedlabel instelde dat wordt toegekend aan sites in de Unie die een belangrijke rol hebben gespeeld in de Europese geschiedenis, cultuur en eenwording. De Europese Commissie organiseert tweejaarlijks een selectieprocedure voor de toekenning van één erfgoedlabel per lidstaat. Op basis van een nationale preselectie kan elke lidstaat maximaal twee sites voordragen voor dit label.

2.2. De ruimtelijke context

Ruimtelijk kenmerkt Vlaanderen zich met haar bebouwde oppervlakte van 27% en een bevolkingsdichtheid van 462 inwoners per km² als één van de meest verstedelijkte gebieden ter wereld³. Door de uitbreiding van de steden na de tweede wereldoorlog, ook gekend als de suburbanisatiegolf, neemt het verstedelijkt gebied bovendien een relatief groot oppervlak in. Daardoor woont 70% van de Vlaamse bevolking vandaag in een stedelijk leefcomplex⁴. Deze ruimtelijke uitzaaiing wordt verder gekenmerkt door lintbebouwing. Een andere belangrijke wijziging is de verschuiving van economische activiteiten in de open ruimte. Onder invloed van veranderingen in de landbouwsector (schaalvergroting, stopzetting, verbreding) en toenemende stedelijke activiteiten, nemen niet-agrarische activiteiten in de open ruimte toe wat impact heeft op deze ruimte. Daarnaast valt op te merken dat het publieke karakter van de open ruimte toeneemt. Naast een toenemend privaat gebruik wordt de open ruimte ook meer toegankelijk voor recreatief gebruik. De open ruimte wordt in toenemende mate gemeenschappelijke ruimte die geconsumeerd wordt als vrijetijdsruimte. Dit medegebruik brengt in regel weinig ruimtelijke verandering teweeg maar kan wel andere lokale dynamieken op gang brengen en de belevingswaarde van de omgeving, inclusief van het aanwezige erfgoed, beïnvloeden. Door de gewaardeerde beleving van de open ruimte wordt de alertheid van de bevolking aangewakkerd en wordt aan een kwalitatieve leefomgeving meer belang gehecht. Illustratief voor de hoog dynamische ruimteontwikkeling en -vernieuwing is onder meer de slopingsgraad in het Vlaamse Gewest. Tussen 1992 en 2013

---

² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142705.pdf (laatste raadpleging: 3 september 2014).

³ Bral L. (Ed.), 2013, *Vlaamse Regionale Indicatoren. VRIND 2013., Vlaamse overheid*, Brussel, pp. 281-292.

⁴ Kesteloot C., 2003, *Verstedelijking in Vlaanderen: Problemen, kansen en uitdagingen voor het beleid in de 21e eeuw*, in: *De eeuw van de stad. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap*, Brussel, pp. 15-39.

verdween 15,17% van de woningen ouder dan 1900, 10,74% van de woningen gebouwd tussen 1900 en 1918 en 7,78% van de woningen gebouwd tussen 1919 en 1945⁵. Soortgelijke cijfers vinden we in de inventaris van het bouwkundige erfgoed (1967-2009). In december 2012 bevatte deze inventaris 80.531 relictten. Hiervan waren er 7.197 relictten, goed voor 9% van het totale inventarisbestand, geregistreerd met de status gesloopt of verbouwd⁶. Dit toont aan dat onroerend erfgoed snel verdwijnt.

De meest waardevolle sites stellen we veilig door ze te beschermen.

Monumenten	10948
Stads-en Dorpsgezichten	1600
Landschappen	679
Archeologische zones	10
Aangeduide ankerplaatsen	47
Varend Erfgoed	13
Erfgoedlandschappen	11

Figuur 1: Aantal beschermingen / aanduidingen op 31/12/2013.

2.3. De sociaal-culturele context

De voorbije jaren is de bevolkingssamenstelling sterk gewijzigd. De bevolking verouderd, diversifieert en is hoger geschoold. Naar verwachting zal tegen 2030 de Vlaamse bevolking bijna een kwart 65-plussers tellen tegenover 19% vandaag. Het aandeel van de min-15-jarigen daartegenover stagneert (16 à 17%)⁷. Voorts voorzien de prognoses de komende jaren dat het aandeel 80-plussers in de bevolking eerst lichtjes toeneemt om vanaf 2030 sterk aan te groeien. Dit wordt de verzilvering van de bevolking genoemd⁸. Voor de komende jaren wordt een aanhoudende netto-inwijking uit het buitenland verwacht. Als gevolg daarvan verkleurt de bevolking in Vlaanderen. In 2011 bedroeg het aandeel met een vreemde nationaliteit in Vlaanderen 7%. Kijken we breder naar de bevolking van 'vreemde herkomst', dan komen we uit op 15% en zelfs 25% in de jongste bevolkingsgroep van de 0-5 jarigen. De steden zijn aantrekkingspolen voor nieuwkomers en tegelijk verhuizen Belgen naar de randgemeenten waardoor de verkleuring van de steden wordt versterkt. De bevolking wordt super-divers niet alleen naar aantal nationaliteiten maar ook naar taal, cultuur, waarden en religie⁹.

Een wijzigende bevolking heeft ook directe gevolgen op de wijze waarop onroerend erfgoed door de bevolking wordt gepercipieerd of beleefd. Immers, oudere generaties worden vaak gezien als het levende geheugen van de samenleving. Dit wordt bevestigd in het "Publieksonderzoek Open Monumentendag (OMD) 2012". Dit onderzoek in 2012 bij 1018 bezoekers aan de Open Monumentendag, die jaarlijks ongeveer 500.000 bezoekers bereikt, toonde

⁵ http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/economie/bouw_industrie/gebouwenpark/ (laatste raadpleging: 24 juni 2014).

⁶ Hooft E., 2011, 'Bouwkundig erfgoed in kaart gebracht. Methodologie en conclusies van de administratieve actualisatie van de inventaris van het bouwkundig erfgoed in Vlaanderen', in: *Relicta. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen, volume 7*, Brussel, pp. 239-260.

⁷ Lemaître J. en Bral L. (Eds.), 2014, *Algemene omgevingsanalyse voor Vlaanderen*, Vlaamse overheid, p. 10.

⁸ Ibid., p. 16.

⁹ Ibid, p. 27.

aan dat de bezoeker meestal een 50-plusser is (66%) van Belgische afkomst (96%), hoger geschoold (59%) en vaak bruggepensioneerd (34%)¹⁰. In vergelijking met een identieke enquête in 2007 blijkt de gemiddelde leeftijd van dit jaarlijkse eendagsevenement zelfs van 51 naar 55 jaar te zijn gestegen. Gelet op de bovengenoemde verkleuring van onze samenleving wordt de vaststelling, dat slechts 1% van de bezoekers aan OMD van niet-Europese origine is, door de Vlaamse overheid tevens als een aandachtspunt beschouwd. Ook de jaarlijkse survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR), die het bezoek aan bezienswaardige gebouwen en monumenten meet, geeft een indicatie voor de erfgoedparticipatie bij de Vlaming: bijna de helft van de Vlamingen geeft aan in 2012 minstens een bezienswaardig gebouw te hebben bezocht. Om het draagvlak voor onroerend erfgoed te kennen, is een ruimer onderzoek noodzakelijk. Naast het aantal bezoekers van monumenten en landschappen, vertelt ook andere receptieve participatie (zoals het deelnemen aan, het bijwonen van activiteiten en het bekijken, beluisteren of lezen van erfgoedgerelateerde zaken) iets over de erfgoedbeleving van de Vlamingen en wat onroerend erfgoed voor hen betekent. Zowel het publieksonderzoek van OMD, als het onderzoek van SVR bevestigen het gemiddelde profiel van de receptieve participant voor onroerend erfgoed. Deze blijkt steeds een hoger opgeleide man tussen 45 en 54 jaar met autochtone Vlaamse 'roots' te zijn¹¹. Bovendien blijkt dat onroerend erfgoed weinig of geen aandacht krijgt bij de leeftijdsgroep van 18-34 jarigen en bij mensen met een lager onderwijsniveau¹².

Armoede blijft voor de Vlaamse overheid een aandachtspunt. Erfgoedparticipatie kan, net als het deelnemen aan algemene culturele activiteiten, aan sport en aan het verenigingsleven, in verband gebracht worden met het sociaaleconomische profiel van de deelnemers. De armoedebarmeter van de studiedienst van de Vlaamse regering en die van de onderzoeksgroep Oases van de universiteit Antwerpen, beide gepubliceerd in 2013, tonen aan dat haast 1 op de 10 Vlamingen (9,8 %) in 2011 moesten zien rond te komen met een inkomen onder de armoederisicodrempel¹³. Dat komt overeen met ongeveer 610.000 personen. Bepaalde groepen, zoals de eenoudergezinnen, bevinden zich in een preciaire situatie: ongeveer 1 op 5 leeft in armoede.

---

¹⁰ Warlop B., 2012, *Publieksonderzoek Open Monumentendag 2012*, Double You Research, Kortenberg.

¹¹ <http://www4dar.vlaanderen.be/sites/svr/Cijfers/Pages/Excel.aspx> (laatste raadpleging: 24 juni 2013).

¹² Vanhaevre I., 2011, *De Open Monumentendag over 'Muziek, Woord en Beeld' in Vlaanderen in 2012. Verslag van de stage in het Coördinatiecentrum Open Monumentendag Vlaanderen van 12 tot 29 juli 2011*, Stage masterproef – 'monumentenzorg en erfgoedpraktijk', Vrije Universiteit Brussel, ongepubliceerd.

¹³ NOPPE J. 2013, *Vlaamse Armoedemonitor 2013*, http://www4wvg.vlaanderen.be/wvg/armoede/armoedeinvlaanderen/Documents/2013-04-16_armoedemonitor2013.pdf (laatste raadpleging: 30 september 2013).
COENE Jill, e.a., *Rapport Armoedebarmeter 2013*, Antwerpen, Universiteit Antwerpen – Oases, <http://www.decenniumdoelen.be/documenten/armoedebarmeter-rapport-2013.pdf> (laatste raadpleging: 30 september 2013).

2.4. De bestuurlijke context

We kiezen voor een Vlaamse overheid die luistert, die open staat voor overleg, die oplossingen aanbiedt, die doet wat ze zegt en zegt wat ze doet, die vertrouwen geeft aan burgers, ondernemingen, verenigingen en lokale besturen. Binnen het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019 worden deze bekommernissen ter harte genomen. Elk beleidsveld dient een reflectie te maken over haar kerntaken. Elk beleidsdomein maakt tegen 1 januari 2015 een kerntakenplan op met daarin de taken die essentieel zijn om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken, de dienstverlening te verzekeren en een lijst van af te bouwen activiteiten.

Het subsidiariteitsprincipe, het principe dat er vanuit gaat dat een hoger bestuursniveau niet doet wat door een lager bestuursniveau kan worden gedaan, vindt meer en meer ingang in Vlaanderen. De Vlaamse steden en gemeenten krijgen meer verantwoordelijkheden. Taken die voorheen door de Vlaamse overheid werden uitgevoerd, worden toevertrouwd aan het gemeentelijke niveau. De interne staatshervorming op Vlaams niveau geeft uiting aan dit principe. Ook voor onroerend erfgoed speelt de subsidiariteit een belangrijke rol. Enerzijds is er de ontvoogding van de gemeenten betreffende ruimtelijke ordening, anderzijds de erkenning van onroerenderfgoedgemeenten in het kader van het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet. Daarnaast komen er ook nog bevoegdheden van de federale overheid over naar Vlaanderen. Voor onroerend erfgoed zijn in de zesde staatshervorming vooral de regionalisering van de pachtwetgeving, de regelingen betreffende de belastingsvermindering voor het beheer van beschermde monumenten en de woonbonus van belang.

2.5. De financieel-economische context

De Vlaamse Regering vertrekt vanuit een begroting in evenwicht om de belangrijke uitdagingen waarvoor ze wordt gesteld aan te kunnen gaan. Een begroting in evenwicht geeft toekomstperspectief aan de generaties van morgen.

Toch is de druk op de openbare financiën groot en uitgesproken voelbaar op het lokale niveau. De 308 Vlaamse gemeenten hebben samen 10,14 miljard euro aan schulden. Dit is meer dan de 7 miljard euro schuld van Vlaanderen. Om deze schuldenberg weg te werken, kiezen veel gemeenten en provincies in hun recente beleids- en beheerscyclus (BBC) voor de verkoop van patrimonium, dat niet langer bruikbaar is binnen haar dienstverlening. Pastorieën, kerken, kastelen, molens en ander onroerend erfgoed worden op de markt gebracht. Daarnaast is er duidelijk een aarzeling van de gemeenten om nieuw patrimonium te verwerven. Investerings in onroerend erfgoed worden uitgesteld en soms worden bepaalde engagementen zelfs stopgezet omwille van de budgettaire krapte.

Het jaarlijks krediet voor alle erfgoedpremies (bij constant beleid) vanaf 2015 bedraagt 69,6 miljoen euro. De wachtlijst voor de restauratiepremies voor bouwkundig erfgoed tot begin augustus 2014 vertegenwoordigt, na de invulling van de programmaties met de kredieten 2014, ongeveer 185 miljoen euro (nog vast te leggen dossiers). De aangegane engagementen die voortvloeien uit de afgesloten meerjarige subsidieovereenkomsten vertegenwoordigen een gemiddeld bedrag van 7,8 miljoen per jaar. Ook voor enkele andere premies (de premies voor landschappen en de onderhoudspremies voor monumenten) wordt

een wachtlijst verwacht van ongeveer 3 miljoen euro op het einde van 2014. Er zijn meerdere factoren, zowel inhoudelijke als financieel-budgettaire, die de aangroei van de wachtlijst voor restauratiepremies in de hand werken. Een grondige externe analyse van de problematiek van de wachtlijsten is echter vereist om hieraan een oplossing te kunnen bieden (cf. OD 4.1.).

Hoewel economische evoluties binnen de traditionele benadering van onroerenderfgoedbeleid aanvankelijk vanop een afstand werden bekeken, is hier de voorbije jaren toch een trendbreuk merkbaar. Onderzoek heeft aangewezen dat de totale toegevoegde waarde van onroerend erfgoed vergelijkbaar is met ruim 60% van de toegevoegde waarde van de economisch belangrijke landbouwsector of bijvoorbeeld 57% van de Vlaamse textielindustrie¹⁴. Dit maakt dat de 'onroerenderfgoedsector' een belangrijke plaats binnen de Vlaamse economie inneemt. Dit zet tevens aan tot een toenemende aandacht voor de economische waarde van erfgoed en het gebruik van bedrijfseconomische plannings- en beheermethoden in de culturele sector zoals businessplannen en kosten-batenanalyses. Erfgoed wordt niet langer enkel als een kost gezien maar ook de mogelijke opbrengsten worden erkend. Hierdoor is een kwantitatieve benadering van erfgoedwaarden, naast de traditionele kwalitatieve waardebeoordeling meer dan nodig¹⁵. Dit groeiend economisch besef betekent ook dat onroerenderfgoedbeleid meer zal moeten inspelen op actuele economische trends, zoals innovatie, technologische evolutie of slimme specialisatie¹⁶. Deze zullen in de toekomst meer dan ooit belangrijk zijn. Technologische ontwikkelingen binnen de restauratiesector (bijvoorbeeld ontwikkeling van nieuwe energiebesparende materialen d.m.v. nanotechnologie, robotisering bij 3D-reproductie, ...), landschapsbeheer op detailniveau door middel van GPS- of sensortechnologie of het technologische monitoren van de fysieke toestand van het erfgoed zijn slechts enkele van de vele mogelijke toepassingsmogelijkheden voor het onroerend erfgoed.

2.6. De staat van het onroerend erfgoed

Ongeveer 1/3 van het beschermd bouwkundig erfgoed maakt deel uit van het bestand van Monumentenwacht. In december 2012 telde het volledige bestand van Monumentenwacht in Vlaanderen 6.164 beschermde en niet-beschermde te inspecteren gebouwen of complexen. Hoewel in dit bestand kerken¹⁷ sterk vertegenwoordigd zijn, geven de inspectieverslagen een goed beeld van de fysieke staat van het onroerend erfgoed in Vlaanderen.

Om een indicatie van de globale toestand van het ganse gebouw of complex te verkrijgen, wordt door Monumentenwacht een gewogen gemiddelde van de cijfers van de bouwonderdelen berekend. Hierin wegen de staat van daken, goten en kapconstructies zwaarder door, omdat deze delen als 'schil' van de constructie het schadelijke (regen)water moeten buiten houden. De globale staat van de gebouwen wordt weergegeven in vijf categorieën gaande van goed (80-100%)

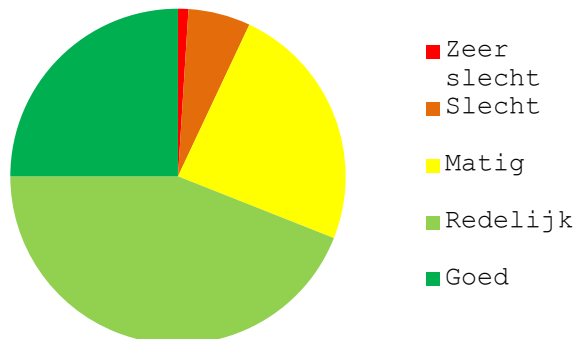
¹⁴ De Baerdemaeker M., Lievrouw P., Vandekerckhove B., Vastmans F. en Buyst E., 2011, *De sociaal-economische impact van het onroerend erfgoed (beleid) in Vlaanderen: indicatorenkorf*, Vlaamse overheid-Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend erfgoed, Brussel, p. 55.

¹⁵ <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/actueel/blog/economische-waarde-onroerend-erfgoed/> (laatste raadpleging: 24 juni 2014).

¹⁶ Lemaître J. en Bral L. (Eds.), 2014, *Algemene omgevingsanalyse voor Vlaanderen*, Vlaamse overheid, p. 70.

¹⁷ Op 31 december 2012 was ongeveer 40% van de abonnees van Monumentenwacht een kerkfabriek.

tot zeer slecht (0-20%). Uit de beschikbare cijfers van Monumentenwacht voor 2012 blijkt dat de gebouwschil van 44% van de geïnspecteerde monumenten in redelijke staat is en 25% van de gebouwen in goede staat is. 24% van de gebouwen is echter in matige staat. 6 % van de monumenten is in slechte staat en 1% zelfs in zeer slechte staat (cf. *figuur 2*).

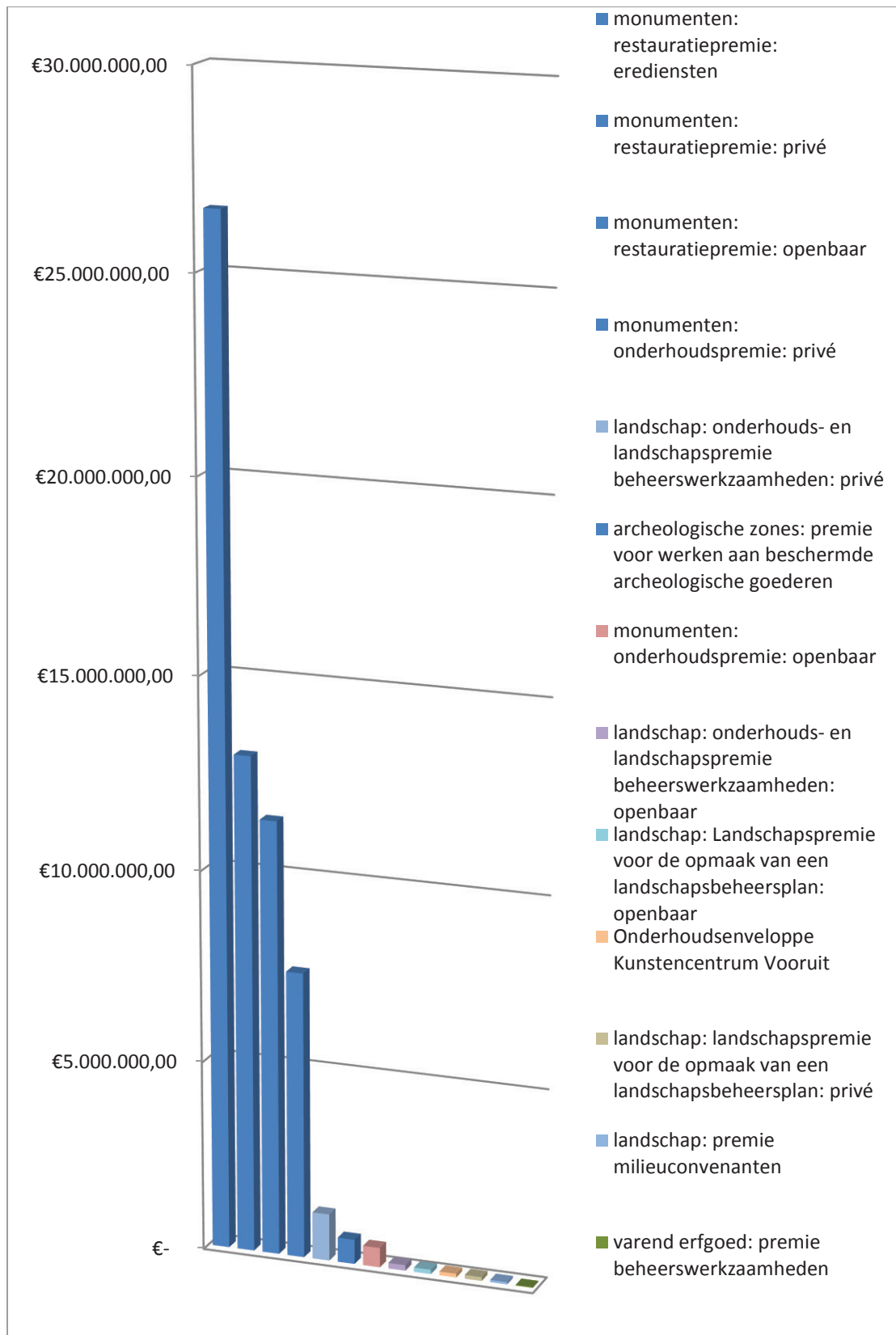

Figuur 2: Globale staat van gebouwen door een beeld op 31/12/2012 van de objectscores voor de objecten en complexen binnen het bestand van Monumentenwacht Vlaanderen waaraan een objectscore werd toegekend (Bron: Monumentenwacht Vlaanderen).

Om de goede fysieke staat van het onroerend erfgoed te garanderen, beschikt de Vlaamse overheid over verschillende instrumenten, zoals beheersplannen, herwaarderingsplannen en premies. De voorbije jaren wint de overtuiging 'voorkomen is beter dan genezen' meer veld en wordt daarom in toenemende mate het beheer van onroerend erfgoed structureel georganiseerd en ondersteund. Om dit te bewerkstelligen worden meer beheersplannen voor beschermde landschappen en erfgoedlandschappen en herwaarderingsplannen voor beschermde stads- en dorpsgezichten opgemaakt en ook goedgekeurd (cf. *figuur 3*). Er wordt verwacht, dat deze proactieve benadering ook in de toekomst wordt verder gezet.

	Aandeel beheersplannen beschermde landschappen (1)	Aandeel herwaarderingsplannen beschermde stads- en dorpsgezichten (2)	Aandeel beheersplannen erfgoedlandschappen (1)
2003	0,004%	0%	
2004	0,33%	0%	
2005	0,59%	0%	
2006	0,67%	0%	
2007	1,07%	0,14%	
2008	1,47%	0,34%	
2009	5,88%	0,59%	0%
2010	6,16%	0,72%	100%
2011	6,39%	1,11%	10,68%
2012	7,01%	1,31%	6,37%
2013	7,72%	1,49%	4,92%

Figuur 3: (1) Verhouding tussen oppervlakte beschermde landschappen en erfgoedlandschappen waarvoor een beheersplan werd opgemaakt t.o.v. de oppervlakte van alle beschermde landschappen en erfgoedlandschappen (verhouding van aantal ha in %), (2) verhouding tussen oppervlakte beschermde stads- en dorpsgezichten waarvoor een herwaarderingsplan werd opgemaakt t.o.v. de oppervlakte van alle beschermde stads- en dorpsgezichten (verhouding van aantal ha in %).

Figuur 4: Verdeling van de vastgelegde premies voor beschermde monumenten, beschermd varend erfgoed en beschermde stads- en dorpsgezichten (samengenomen) in 2013.

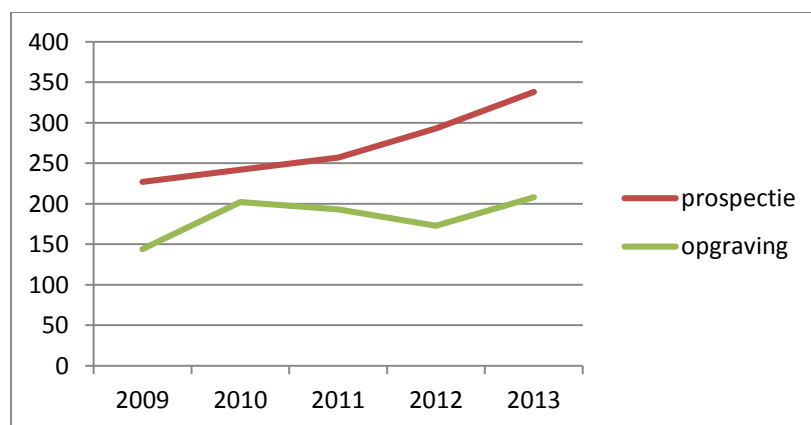

Om het onderhoud en de restauratie van onroerend erfgoed te faciliteren maakt de Vlaamse overheid gebruik van onderhouds- en restauratiepremies. Exclusief de FFEU-middelen van circa 10 miljoen euro spendeerde de Vlaamse overheid in 2013 ongeveer 61,4 miljoen euro aan onderhouds- en restauratiepremies. Concreet betekent dit, dat in 2013 ongeveer 0,23% van de Vlaamse begroting als onderhoud- en restauratiepremie voor onroerend erfgoed werd gebruikt. 96% van al deze premies wordt voor bouwkundig en varend erfgoed aangewend (cf. *figuur 4*). De restauratiepremies voor religieus erfgoed vormen met 23 miljoen euro het leeuwendeel van de premies voor monumentenzorg¹⁸.

Type premie	Aantal opgeleverde werven in 2013
Bouwkundig erfgoed (monumenten & stads- en dorpsgezichten) - onderhoudspremie	622
Bouwkundig erfgoed (monumenten & stads- en dorpsgezichten) - restauratiepremie	164
Landschapszorg - onderhouds- en landschapspremie voor beheerswerkzaamheden	27
Archeologiepremie	0
Premie varend erfgoed	1
TOTAAL	814

Figuur 5: Aantal in 2013 opgeleverde werven gerealiseerd met premies.

In 2013 zijn 814 restauratie- en onderhoudswerven, waarvoor de Vlaamse overheid premies toekende, opgeleverd (cf. *figuur 5*). Het merendeel van deze opgeleverde werven, namelijk 786 werven, heeft betrekking op restauratie- en onderhoudspremies in het kader van de monumentenzorg (monumenten en stads- en dorpsgezichten). Dit hoge aantal opgeleverde werven met financiële ondersteuning illustreert de meerwaarde van een blijvende premieregeling voor het onroerenderfgoedbeheer.

Figuur 6: Aantal archeologische prospecties en opgravingen in het Vlaams Gewest van 2009 tot en met 2013.

¹⁸ Dit zijn de premies voor beschermde monumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten en het beschermd varend erfgoed.

Uit figuur 6 blijkt dat het aantal archeologische prospecties en opgravingen de laatste jaren toeneemt. Deze toename gaat gepaard met een betere integratie van de archeologische erfgoedzorg binnen de ruimtelijke ordening. Voor 2012 zien we een daling. Dit is waarschijnlijk een uitgesteld gevolg van de economische crisis. Het is nog af te wachten welk effect de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet op de preventieve archeologie zal teweegbrengen.

III. STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN

SD 1. Een vlotte en consequente uitvoering van de nieuwe regelgeving is gegarandeerd

Tijdens de vorige regeerperiode is de volledige regelgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed op mijn initiatief vernieuwd. Op 3 juli keurde het Vlaams parlement het Onroerenddecreet goed. Op 16 mei 2014 werd het uitvoeringsbesluit bij dit decreet definitief goedgekeurd. Het decreet treedt, met uitzondering op de regelgeving over archeologie, in werking op 1 januari 2015. Dit integraal decreet, dat zowel de archeologische erfgoedzorg, de monumentenzorg als de landschapszorg omvat, zal een hele ommezwaai teweeg brengen. De volledige onroerenderfgoedsector, inclusief mijn administratie, is in volle voorbereiding om de nieuwe regelgeving vanaf die datum toe te passen. Ik verbind me er dan ook toe om de uitvoering van dit decreet vlot te laten verlopen en de regelgeving consequent en consciëntieus te laten toepassen. Mijn administratie begeleidt besturen, burgers en ondernemers om de overgang te maken. Het archeologieluik van het Onroerenderfgoeddecreet treedt ten laatste in 2016 in werking. Ik wil de nieuwe regelgeving op regelmatige tijdstippen evalueren om zo te bekijken of de vooropgestelde doelstellingen worden bereikt.

Daarnaast werd vorig jaar ook de aanzet gegeven tot een vernieuwing van de regelgeving met betrekking tot de bescherming van het varend erfgoed. De herziening van het Varendfgoeddecreet werd al bekrachtigd op 9 mei 2014. Ik leg snel aan de Vlaamse Regering een voorstel voor een uitvoeringsbesluit bij het gewijzigde Varendfgoeddecreet voor zodat ook dit decreet in 2016 in werking kan treden.

OD 1.1. Het Onroerenderfgoeddecreet treedt in werking en zorgt voor vernieuwing en ontwikkeling in het beleidsveld

In de vorige regeerperiode is het Onroerenderfgoeddecreet goedgekeurd, zodat er binnenkort één regelgevend kader is met afgestemde procedures en termijnen, wat de rechtszekerheid van alle betrokken partijen ten goede komt. Het Onroerenderfgoeddecreet gaat uit van een aantal bestaande instrumenten, zoals inventariseren en beschermen, maar introduceert ook nieuwe instrumenten, zoals de onroerenderfgoedrichtplannen, en nieuwe principes, zoals de eerste introductie van subsidiariteit in het beleidsveld en duidelijke bepalingen om eindelijk de preventieve archeologie rechtszeker te implementeren in Vlaanderen. De gemeenten krijgen een beduidend grotere rol in de zorg voor het onroerend erfgoed. Daarnaast werden de verschillende technische adviescommissies gerationaliseerd en werden deze geïntegreerd binnen een nieuwe adviesraad de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed (VCOE) die op 1 januari 2015 operationeel is.

De manier van werken verandert: er komt een openbaar onderzoek bij het vaststellen van de inventarissen, er wordt aangestuurd op meer en proactieve afstemming met andere beleidsvelden bij bescherming en beheer en als sluitstuk komen er ook meer mogelijkheden om de regelgeving te handhaven.

Voor een gedeelte gaat de bestaande werking door maar de werking van de administratie wordt toch grondig gewijzigd. De agentschappen Onroerend

Erfgoed en Inspectie RWO bereiden al geruime tijd de uitvoering van het decreet voor. Het is van groot belang dat de overgang van de oude naar de nieuwe regelgeving zo vlot mogelijk verloopt zodat burgers, verenigingen, ondernemers en andere overheden zo min mogelijk hinder ondervinden van deze omschakeling. Mijn administratie verzorgt toelichtingen en stelt handleidingen en richtlijnen ter beschikking om de regelgeving, waar nodig, op een eenvormige manier te interpreteren en om voorbeelden aan te reiken (*cf. infra OD 3.3.*).

Enkele onderdelen van het Onroerenderfgoeddecreet treden nog niet in werking in het begin van het komende jaar. Ik zorg ervoor dat het volledige decreet in 2016 van kracht wordt voor het Vlaamse grondgebied. In hoofdzaak het archeologieluik (hoofdstuk 5 van het decreet) moet nog verdere uitvoering krijgen en kan pas later in werking treden. Vanaf 1 januari 2015 kunnen erkende archeologen worden aangeduid en kunnen archeologische zones worden vastgesteld. Pas daarna kan dit hoofdstuk effectief in werking treden. Ik maak ook werk van de kaart van de zones waarin geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Ik maak een Code van Goede Praktijk op en stel deze beschikbaar aan de archeologische sector. Door de inwerkingtreding van het archeologieluik van het decreet worden de principes van het Verdrag van Valletta geïmplementeerd en komen we tot een werkbare en betaalbare archeologische erfgoedzorg door de solidarisering van het archeologisch onderzoek. Om het principe "de verstoorder betaalt" te milderen, werden twee instrumenten voorzien in het decreet: aan de éne kant de mogelijkheid tot oprichting van één of meerdere archeologische solidariteitsfondsen en aan de andere kant het uitbouwen van een premieregelgeving ter compensatie van de buitensporige directe kosten voor de zakelijk rechthouder in geval van een verplicht archeologisch onderzoek waarbij de kostprijs ervan zeer hoog is. Voor het bekomen van premies voor buitensporige directe kosten bij archeologische opgravingen worden duidelijke criteria opgesteld.

Ik voorzie, in samenwerking met mijn collega bevoegd voor Cultuur, dat een Vlaams depotnetwerk operationeel wordt om de deponering van onroerend erfgoed, dat tijdelijk of permanent *ex situ* wordt gebracht, gestroomlijnd te laten verlopen zodat elke burger of ondernemer de mogelijkheid krijgt om archeologische ensembles of onderdelen van beschermd erfgoed in de juiste omstandigheden te deponeren.

OD 1.2. De uitvoering van het vernieuwde Varend erfgoeddecreet start en geeft zo zuurstof aan het varend erfgoedbeleid

De vorige Vlaamse Regering bekrachtigde de wijziging van het decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van het varend erfgoed op 9 mei 2014. Dit gewijzigde decreet kan pas in werking treden op een ogenblik dat nog bepaald moet worden in een uitvoeringsbesluit. Ik voorzie deze uitvoering in 2016. Omwille van de transparantie van de regelgeving is geopteerd voor een volledig nieuw uitvoeringsbesluit in plaats van een vernieuwing van het bestaande besluit. Dit heeft als voordeel dat het besluit beter leesbaar zal zijn en dus gemakkelijk toepasbaar.

Volgende vernieuwingen werk ik verder uit in het nieuwe uitvoeringsbesluit:

- het expliciteren van de criteria voor opname in de vastgestelde inventaris van het varend erfgoed;
- het opstellen van een lijst van meldingsplichtige handelingen;

- het regelen van een toelatingsprocedure voor het buiten Vlaanderen brengen van beschermd varend erfgoed;
- het uitwerken van een premiereregeling voor periodieke onderhoudswerken aan het beschermd varend erfgoed;
- het vereenvoudigen van de procedure voor het bekomen van een beheerspremie voor ingrijpende werken aan het beschermd varend erfgoed.

Naast het inventariseren, beschermen en beheren van het varend erfgoed is ook de verdere ontsluiting ervan onontbeerlijk om ons rijke nautische verleden extra in de verf te zetten.

OD 1.3. Een performant functionerend regelgevend kader wordt gewaarborgd door regelmatige evaluatie en eventuele bijsturing

De regelgeving mag geen statisch instrument zijn en dient zich aan te passen aan de noden die zich voordoen op het terrein. Ook nieuwe inzichten kunnen tot een aanpassing van de regelgeving leiden. Het gebeurt dat bepaalde maatregelen een doelstelling vooropstellen die door (onvoorziene) omstandigheden niet worden bereikt. Regelmatige evaluatie en eventuele bijsturing van de regelgeving is volgens mij in alle gevallen een noodzaak.

Al van bij de start monitoren we de effecten van de vernieuwde regelgeving op het terrein. Halverwege 2017 laat ik al de eerste resultaten van het Onroerenderfgoeddecreet evalueren. Van zodra het archeologisch van het decreet in werking is getreden, wordt ook de uitvoering ervan onmiddellijk gemonitord. Voor de evaluatie van het hoofdstuk archeologie komen, conform artikel 5.6.1. van het Onroerenderfgoeddecreet, minstens volgende elementen aan bod: aantal vooronderzoeken en opgravingen alsook de duur ervan, een overzicht van de resultaten van deze onderzoeken, een overzicht van de voorgestelde en goedgekeurde maatregelen (archeologienota's) en de financiële implicaties van het archeologische onderzoek.

Door continue opvolging te waarborgen en te evalueren wil ik nagaan of de beoogde doelstellingen worden bereikt. Indien dit voor sommige maatregelen niet het geval is, behoren bijstellingen van de regelgeving tot de mogelijkheden. De focus ligt voornamelijk op de efficiëntie, de werkbaarheid en de betaalbaarheid van de regelgeving. In 2015 voorzie ik daarom de opmaak van een aangepaste indicatorenset voor het monitoren van de uitvoering en de effecten van het Onroerenderfgoeddecreet.

SD 2. De onroerendergoedzorg is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsniveaus en organisaties door vertrouwen te schenken

De Vlaamse overheid evolueert van een controlerende naar een kaderstellende kennisadministratie, die de grote doelstellingen van het Vlaamse beleid bepaalt. Ook spant de administratie Onroerend Erfgoed zich volop in om een cultuuromslag waar te maken en start hiervoor een intensief intern traject. Oplossingsgerichtheid wordt één van de sleutelwoorden: eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed worden als klanten beschouwd.

De gemeenten kunnen ervoor kiezen bepaalde bevoegdheden op te nemen en zich te profileren met hun onroerendergoedbeleid. Door goede afspraken te maken en een duidelijke rolverdeling voorop te stellen worden ieders takenpakket en verantwoordelijkheid gedefinieerd. Een duidelijke rolverdeling kan enkel tot stand komen door vertrouwen te schenken aan de gemeenten. Dit leidt tot een efficiëntere inzet van middelen om zo samen meer te bereiken. Daarnaast is een belangrijke rol weggelegd voor erfgoedverenigingen, zoals Herita en CRKC, voor het betrekken van de eigenaars en beheerders en het verder uitbouwen van het draagvlak voor onroerend erfgoed.

OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden

Om tot een gedragen beleidsuitvoering te komen is het essentieel dat het agentschap Onroerend Erfgoed een constructieve samenwerking met andere beleidsdomeinen en prioritaire partners realiseert. Zo zetten we in op een betere samenwerking met natuur- en cultuurbeleid en kiezen we voor een sterke samenwerking met Ruimtelijke Ordening. Dit betekent dat het agentschap zijn partners kent maar er ook voor zorgt dat zij zich de doelstellingen van de onroerendergoedzorg eigen maken, net zoals ik het onroerendergoedbeleid afstem op de doelstellingen van de andere beleidsvelden. Ik zorg ervoor dat mijn administratie anticiperend en proactief adviseert op de plannen binnen andere beleidsvelden en sectoren. Hiertoe ontwikkelt het agentschap een methodiek en past het zijn interne werking aan. Bij het operationaliseren van de omgevingsvergunning in 2015 bereidt het agentschap Onroerend Erfgoed zich hierop al voor door te adviseren binnen de omgevingsvergunningscommissies. Bij andere beleidsvelden zoek ik naar opportuniteiten voor samenwerking en afstemming van beleidsdoelstellingen. Zo blijf ik mijn medewerking verlenen aan de verdere uitwerking van het Beleidsplan Ruimte, zoek ik naar een optimale afstemming van procedures uit onze regelgeving en het vernieuwde Natuurdecreet (o.a. geïntegreerde beheersplanning), benadruk ik erfgoed als belangrijke partner in het plattelandsbeleid, en stem ik het beleid rond onroerend, roerend en immaterieel erfgoed maximaal af. Ik werk ook mee met de minister bevoegd voor Omgeving wat betreft de opmaak van de inventaris van bestaande adviezen, machtigingen en toelatingsplichten. De toelatingsplichtige handelingen zullen we evalueren en waar nodig aanpassen. Ook verleen ik mijn medewerking aan de uitwerking van toeristische projecten waar onroerend erfgoed een prominente rol kan opnemen bv. de uitbouw van kwalitatieve congresinfrastructuur in erfgoedlocaties. In het kader van het gelijkkansenbeleid besteed ik aandacht aan het maximaal toegankelijk maken van het onroerend erfgoed voor verschillende doelgroepen. Dit zijn de beleidsvelden waarmee ook vandaag al actief wordt samengewerkt rond bepaalde thema's. Het spreekt voor

zich dat samenwerkingen met andere beleidsvelden eveneens relevant kunnen zijn en worden opgenomen.

Voor De Kogge werk ik samen met de stad Antwerpen een toekomsttraject uit op basis van de onderzoeksresultaten over de scheepsarcheologische en natuurwetenschappelijke aspecten en de conservatie- en reconstructiemogelijkheden. De stad, inhoudelijk ondersteund door het agentschap Onroerend Erfgoed, onderzoekt de mogelijkheden voor reconstructie en museale ontsluiting van het middeleeuws schip. De conservatie van de scheepsfragmenten is opgestart en wordt door het agentschap verdergezet tot het moment van reconstructie.

OD 2.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt de lokale besturen bij het uitbouwen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid

Naar aanleiding van de interne staats Hervorming werd in de vorige Regeerperiode al beslist dat in de toekomst twee bestuursniveaus samen zorg dragen voor het onroerend erfgoed: de Vlaamse overheid en de gemeentebesturen. In het Onroerenderfgoeddecreet werd het subsidiariteitsprincipe ingeschreven. Dit principe wordt in deze regeerperiode in de praktijk gebracht. Ik wil de lokale besturen activeren om de onroerenderfgoedzorg op gemeentelijk niveau te versterken en om finaal te komen tot een grotere erfgoedbewustwording in de gemeenschap. Een dergelijke rolverdeling vergt een andere manier van werken, zowel van de Vlaamse overheid als van de gemeentebesturen. Het agentschap Onroerend Erfgoed schenkt het nodige vertrouwen aan die gemeenten die nu al bepaalde taken op zich nemen en moedigt hen aan om een lokaal onroerenderfgoedbeleid uit te bouwen. Gemeenten die niet of nauwelijks aan erfgoedzorg doen worden hiervoor warm gemaakt en de Vlaamse overheid neemt een coachende rol op. Structureel overleg is nodig om te komen tot een gegarandeerd complementair beleid tussen de Vlaamse overheid en de erkende lokale besturen en om concrete afspraken te maken voor de uitvoering van de nieuwe regelgeving, zoals bijvoorbeeld over de uitwisseling van informatie (*cf. infra OD 3.3.*). Onroerenderfgoedzorg op lokaal niveau mag niet beperkt blijven tot het verkrijgen van een erkenning. Ik moedig lokale besturen aan om gedragen eigen initiatieven te ontwikkelen. Ik erken daartoe ook intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED) en voorzie financiële ondersteuning voor deze samenwerkingsverbanden.

OD 2.3. De nauwe samenwerking tussen en met partnerorganisaties leidt tot een grotere betrokkenheid van eigenaars en beheerders

In het licht van maatschappelijke veranderingen en de wijzigende rol van het agentschap Onroerend Erfgoed herbekijk ik ook de samenwerking met de partnerorganisaties. Ik kies er resoluut voor om met een beperkt aantal goed uitgebouwde verenigingen samen te werken en hen in hun werking financieel te ondersteunen. Ik sluit in 2015 een meerjarige samenwerkingsovereenkomst met jaarlijks actieplan af met Herita en blijf ook andere verenigingen, zoals het Centrum voor Religieuze Kunsten en Cultuur vzw (CRKC) en Monumentenwacht Vlaanderen vzw ondersteunen. Zij dragen immers bij aan de realisatie van de algemene beleidsdoelstellingen. Ik ga steeds na welke meerwaarde zij kunnen betekenen en hoe eventuele ondersteuning budgettair kan worden ingepast. Ik verlang van de partnerorganisaties dat ze steeds complementair aan en

versterkend voor de overheid werken. Ze fungeren bovendien als spreekbuis voor de eigenaars en beheerders van het onroerend erfgoed en nemen een begeleidende rol op voor de vrijwilligerswerking. Door samen te werken met verenigingen verwacht ik dat het draagvlak voor de onroerenderfgoedzorg verhoogt.

Ik bekijk welke bijkomende initiatieven nodig zijn om Herita te doen uitgroeien tot dé onroerenderfgoedorganisatie in Vlaanderen. Herita biedt ondersteuning aan het middenveld en zorgt ervoor dat de onroerenderfgoedsector een stem heeft. Bovendien heeft Herita een onmisbare taak op het vlak van de ontsluiting van het erfgoed naar het voorbeeld van de Britse *National Trust*. Ik streef ernaar meer erfgoedsites beter en vaker toegankelijk te maken zodat iedere burger de kans krijgt om ervan te genieten. Herita zal inzetten op erfgoedparticipatie voor iedereen, met als belangrijk instrument de jaarlijkse Open Monumentendag. Ik wil op deze dag niet alleen het onroerend erfgoed in de kijker zetten maar ook de link maken met de erfgoedzorg in de brede zin. Het onroerend, roerend en immaterieel erfgoed vertellen zo één verhaal. Ik zal, in samenspraak met mijn collega-minister voor Onroerend Erfgoed, een samenwerking opzetten tussen FARO, die zich ontfermt over het roerend en immaterieel erfgoed, en Herita, die zich inzet voor het onroerend erfgoed. Op deze manier wil ik de Erfgoeddag en Open Monumentendag verbinden om, conform het Vlaams Regeerakkoord, een maximale betrokkenheid van al het erfgoed in Vlaanderen (roerend, varend, immaterieel, onroerend) bij Open Monumentendag te garanderen.

Samen zorg dragen voor ons collectieve erfgoed moet een positieve beleving worden. Het is van groot belang dat Herita de vrijwilligerswerking ondersteunt en begeleidt waar nodig. Ik streef ook naar een grotere betrokkenheid van eigenaars en gebruikers van onroerend erfgoed. Regelmatig overleg tussen de Vlaamse overheid en organisaties die erfgoedeigenaars en -gebruikers vertegenwoordigen, is onontbeerlijk geworden om zo het draagvlak voor erfgoed in respect voor eigenaarschap te verhogen. Ook de rol en inspanningen van de erfgoedeigenaars en beheerders worden onder de aandacht gebracht. In deze geest geef ik de jaarlijkse Onroerenderfgoedprijs vorm. Dit moet een waar sectorevenement worden waarbij eigenaars, beheerders en andere erfgoedzorgers bedankt en gevierd worden en voor hun inzet erkend worden.

Om deze doelstellingen waar te kunnen maken, moedig ik Herita aan om nauw samen te werken met de verschillende organisaties die in binnen- en buitenland actief bezig zijn met erfgoedzorg en ontsluiting.

OD 2.4. Het Vlaamse erfgoedbeleid positioneert zich in een brede Europese en internationale context en focust op erfgoed als een bindende factor voor een duurzame samenleving

Internationale promotie en reputatieontwikkeling zijn cruciaal voor de beeldvorming van Vlaanderen in het buitenland en leiden tot investeringen in Vlaanderen. Zeker het in de kijker zetten van het Vlaamse erfgoed zorgt voor een grotere zichtbaarheid in een internationale context. Ik span me in om het beheer van de UNESCO-werelderfgoederen in goede banen te leiden en het UNESCO-erfgoed de zorg te verstrekken die het verdient. Het werelderfgoed is immers het uithangbord van Vlaanderen voor de rest van de wereld. De eigenaars en beheerders van het werelderfgoed werden tot voor kort slechts in geringe mate betrokken bij het hele werelderfgoedverhaal. Nochtans spelen zij een heel belangrijke rol. Daarom zet ik de Vlaamse werelderfgoedsteden er toe aan om

een informeel netwerk op te starten om zo ideeën uit te wisselen en tot gezamenlijke initiatieven te komen om het werelderfgoed in een uitstekende staat te behouden en te brengen. Daarnaast kom ik tot duidelijke afspraken met de eigenaars en gebruikers van de kandidaat-werelderfgoederen door het sluiten van convenanten. Het agentschap Onroerend Erfgoed werkt, in samenwerking met ICOMOS en met de werelderfgoedbeheerders, een methodologie uit voor de herziening van de afbakening van de bufferzones rond de bestaande werelderfgoederen, na een realistische inschatting van de impact van bepaalde ingrepen in de buurt van werelderfgoed.

Op geregelde tijdstippen worden kandidaat-werelderfgoederen voorgesteld. Ik werk hiervoor een duidelijk referentiekader uit dat uitgaat van de "*Outstanding Universal Value*" (OUV) van elk werelderfgoed. Hiervoor is een wereldwijd kader nodig. Ik laat daarom nagaan hoe op een objectieve en gedragen manier dergelijke afwegingen kunnen worden gemaakt en op welk ogenblik een kandidatuur als werelderfgoedsite te verantwoorden is.

De lopende kandidaatdossiers worden verder gezet. Ik verleen verdere medewerking om het Nationaal Park Hoge Kempen, de Koloniën van Weldadigheid en huis Guiette (binnen het oeuvre van Le Corbusier) de status van Werelderfgoed te laten krijgen. Uiteraard blijf ik me ook inspannen om de belangrijkste begraafplaatsen en herdenkingssites in de frontstreek (Westhoek) op de werelderfgoedlijst te plaatsen. Ik zet me in voor de belangrijke relictten uit de Eerste wereldoorlog, erfgoed speelt immers een sleutelrol in de honderdjarige herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Zo werkt Vlaanderen, samen met Frankrijk en Wallonië dit werelderfgoed dossier af. Het werelderfgoed dossier is de cumulatie van een integrale erfgoedstrategie gericht op het onderzoek, de bescherming en het beheer van het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog. Deze elementen worden ingepast in een gedragen en afgestemd nominatiedossier. Ik maak werk van een definitieve Vlaamse selectie in nauw overleg met alle relevante actoren, zoals de beheerders van de sites, de lokale besturen en de betrokken middenveldorganisaties. Ik zet verder in op de afbakening van bufferzones rond de geselecteerde sites en het opzetten van een integraal beheersplan en -structuur. De basisprincipes hiervan worden vastgelegd in een convenant die tussen alle betrokken actoren wordt afgesloten.

In het Regeerakkoord 2014-2019 heeft de Vlaamse Regering de nadruk bovendien gelegd op een sterk Vlaanderen binnen een sterk Europa. De invloed van de Europese regelgeving op de manier waarop de onroerenderfgoedzorg georganiseerd is, is niet te onderschatten bijvoorbeeld wanneer het gaat over economische aspecten en duurzaamheid. Ook hier zoek ik naar partners om zo gezamenlijke belangen tot op het internationale niveau te verdedigen. De recent aangenomen conclusies van de Raad van de Europese Unie van 20 mei 2014 rond "*Cultural Heritage as a strategic resource for a sustainable Europe*" worden maximaal in het onroerenderfgoedbeleid geïntegreerd. Hier wordt het erfgoed, zowel het roerend, onroerend, immaterieel als digitaal erfgoed als bron en als bindende factor voor een duurzame Europese samenleving erkend. Ik volg de Europese agenda actief op en probeer hem ook mee te bepalen door aanbevelingen te formuleren en aansluiting te vinden bij de Europese beleidsontwikkeling o.a. bij de EU2020-strategie en het nieuwe Werkplan Cultuur (2015-2018).

Begin 2015 zal ook beslist worden welke site(s) we voorgedragen aan de Europese Commissie tot het verkrijgen van het Europees Erfgoedlabel. De

selectie wordt begeleid door een secretariaat en een werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van het Vlaams Gewest, de Vlaamse gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Duitstalige Gemeenschap, het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap. Ook het agentschap Onroerend Erfgoed is hierin vertegenwoordigd.

De Europese erfgoedconventies van de Raad van Europa vinden al ruime vertaling in de Vlaamse regelgeving, zeker nu het Onroerenderfgoeddecreet ook de vertaalslag heeft gemaakt van de conventie van Valletta over de archeologische erfgoedzorg. Een volgende grote uitdaging is om ook de principes van de Faroconventie te huldigen, waarin niet het alleen het erfgoed centraal staat, maar vooral ook de gemeenschap die zorg draagt voor dat erfgoed. Aan de ruimtelijke benadering moet dus ook een maatschappelijke dimensie worden toegevoegd. Dat betekent dat beleidsmatig toenadering moet worden gezocht met het cultureel-erfgoedveld, waar de implementatie van de conventie van Faro ver gevorderd is.

SD 3. Samen met de prioritaire partners worden op transparante wijze de ambities voor de onroerenderfgoedzorg geformuleerd

Onroerend erfgoed maakt deel uit van een dynamische en ontwikkelingsgerichte maatschappij en wordt hierdoor ook geconfronteerd met de uitdagingen van deze maatschappij. Naast de van nature eerder behoudsgezinde reflex van het onroerenderfgoedbeleid is het inbedden van het maatschappelijk belang van onroerend erfgoed binnen de veranderende maatschappelijke noden en verwachtingen essentieel voor de toekomst ervan. Ik wil proactief inspelen op deze veranderingen. Onroerenderfgoedzorg is een opdracht van iedereen. Het hoort een verhaal van dialoog te zijn en van het delen van kennis en informatie. De Vlaamse overheid ambieert om hierin een faciliterende en kaderstellende rol op te nemen.

Tegelijk laat ik de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium onderzoeken en wordt het beschermd onroerend erfgoed gewaardeerd en geëvalueerd in deelpakketten. Er worden kaders opgesteld en duidelijke lijnen uitgezet die op voorhand concreet maken welke ontwikkelingen en handelingen mogelijk zijn als het over beschermd erfgoed gaat en welke prioriteiten voor de overheid worden vooropgesteld. Ik streef naar een maximale digitale ontsluiting van dienstverleningsproducten en kennis.

OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten

Na decennia van inventariseren en beschermen maak ik de balans op van het inventarisatie- en beschermingsbeleid. Voor het herevalueren en verfijnen van bestaande beschermingsbesluiten wordt een werkplan uitgewerkt, dat nauwgezet wordt opgevolgd.

De doelmatigheidsanalyse van het instrumentarium moet niet alleen inzicht geven in de effectiviteit van de verschillende instrumenten die de Vlaamse overheid ter beschikking heeft voor het behoud van het onroerend erfgoed (bv. de vaststelling van de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed) maar vormt ook een afwegingskader voor de optimale inzet van het gekende instrumentarium (bv. het beschermen tegenover het afbakenen van erfgoedlandschappen). Dit onderzoek geeft bijkomend inzicht in de wijze waarop het nieuw instrumentarium uit het Onroerenderfgoeddecreet optimaal kan ingezet worden (bv. de onroerenderfgoedrichtplannen). De geïntegreerde inventarisdatabank en de nieuwe beschermingsdatabank vormen de noodzakelijke basis voor deze analyse, zodat representatieve steekproeven uit deze databanken kunnen worden genomen. Voor deze doelmatigheidsanalyse maakt de administratie een projectplan op tegen midden 2015 en aansluitend wordt de start van het onderzoek voorbereid. Op dat moment zijn de noodzakelijke databestanden (beschermingsdatabank en een integratie van alle inventarissen in één databank) volledig en beschikbaar voor analyse en onderzoek.

Inventarissen vormen een cruciaal instrument voor het in kaart brengen van onroerend erfgoed en het evalueren van de erfgoedwaarden ervan. Het is dan ook noodzakelijk om blijvend in te zetten op de aanvulling en actualisering van de bestaande inventarissen. Ik vertrek daarbij vanuit een analyse van wat al geïnventariseerd is en de hiaten daarbij. Ik volgde deze strategie in de vorige

regeerperiode en zet ze dus verder. Ik stel de inventarissen vast conform de bepalingen uit het Onroerenderfgoeddecreet en waak erover dat archeologische zones uitsluitend worden afgebakend in gebieden waar garanties zijn dat deze leidt tot reële kenniswinst. Ik laat waar mogelijk het beschermen volgen op het inventariseren. Naast de thematische of gebiedsgerichte aanpak voorzie ik tijd voor het beschermen van items als gevolg van ad-hocvragen. Daarbij zal ik enkel beschermen wat uitzonderlijke erfgoedwaarde bezit en bedreigd is, wat past binnen een thema dat op de agenda staat of waar een bescherming versterkend kan werken binnen een planningsinstrument beschermen.

Het inventariseren van bouwkundig erfgoed is volop op gang gekomen in de jaren 1970. Omdat het inventariseren op basis van inzichten in de onroerenderfgoedzorg veranderde, bestaat er een inhoudelijke discrepantie tussen de inventarissen. Het aantal bouwkundige relictten in de eerste geïnventariseerde gemeenten is door het gehanteerde ouderdomscriterium veel lager dan in de meest recent geïnventariseerde gemeenten. Bepaalde typologieën of recente stijlperiodes bleven daardoor onderbelicht. Omwille van deze ongelijkheid startte het agentschap een herinventarisatie van een aantal gemeenten vanaf 2001. Daarnaast kunnen hiaten ook opgevangen worden door thematisch onderzoek. Zo wordt de herinventarisatie van de Vlaamse Rand afgewerkt evenals de herinventarisatie van Antwerpen en Gent met focus op de 20ste-eeuwse bouwkunst. In overleg met beide steden werd het erfgoed uit deze periode immers gedetecteerd als het grootste hiaat in de inventaris van deze steden.

In 2002 startten we met het inventariseren van relictten uit WOI, gevolgd door verschillende beschermingscampagnes. We zetten daar verder op in. Het thema wederopbouwarchitectuur wordt afgewerkt: wederopbouwhoeves in de Westhoek worden geëvalueerd en aansluitend bij de bescherming van de Bondgenotenlaan, maken we een beschermingsvoorstel op voor de Grote Markt van Leuven. Zodra WOI is afgewerkt, starten we het onderzoek naar interbellumbunkerlijnes en militair erfgoed uit WOII.

Ook het beschermingstraject in functie van de UNESCO-Werelderfgoederkenning van Brugge wordt voortgezet. Vanuit een complementaire visie op de verschillende planologische initiatieven die in Brugge genomen werden, stelde mijn administratie de gerichte bescherming als stadsgezicht voor van een aantal kenmerkende stedelijke structuren in het historische hart van de stad. Na de bescherming van de Lange Rei als stadsgezicht worden de beschermingsdossiers voor de Vesten, de Markt en de Burg opgemaakt.

Het onroerenderfgoeddecreet vereist een duidelijke uitspraak over cultuurgoederen en of ze al of niet zijn beschermd. In de regeerperiode 2014-2019 zetten we daarom in op het evalueren van de beschermingsbesluiten waarin cultuurgoederen zijn opgenomen en passen deze, waar nodig, aan.

We werken verder aan het actualiseren van de landschapsatlas en hebben daarbij zowel aandacht voor de waardevolle landschappen, de grotere gehelen, als voor de landschapselementen zoals individuele bomen, hagen, tuinen, parken, dreven, maar ook gebouwen, kanalen, waterlopen, wegen en archeologische sporen.

We actualiseren de waardevolle landschappen vanuit twee invalshoeken: planningsinitiatieven en ontwikkelingstrajecten of beheerswerken in landschappelijk waardevol gebied. We werken daarvoor nauw samen met Ruimte Vlaanderen (voor AGNAS), agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij maar ook met Natuurpunt en de regionale landschappen. We

selecteren projecten met een hoge erfgoedwaarde en waar maximaal effect kan worden bereikt in het vrijwaren van erfgoedwaarden.

De inventarisatie van het Zoniënwoud in het kader van de UNESCO-aanvraag past hierbinnen. Aangezien dit een bescherming is uit 1959 maken we van de gelegenheid gebruik om dit besluit te actualiseren. We doen dat ook voor andere gebieden die we onderzoeken. We integreren het inventariseren van houtige beplanting met erfgoedwaarde en van historische tuinen en parken binnen deze projecten.

We actualiseren de landschapselementen in de landschapsatlas. We schrijven de afwegingskaders voor het waarderen van de landschapselementen uit. Waar wenselijk koppelen we daar een luik over het beheer van deze landschapselementen aan. We maken deze afwegingskaders publiek zodat landschapselementen die mee de erfgoedwaarde van het holistisch landschap bepalen, leesbaarder worden. We stellen zo onze kennis en expertise ter beschikking van lokale besturen en verenigingen. In een eerste project zetten we in op wegen met erfgoedwaarde.

Voor archeologie zetten we in hoofdzaak in op het afbakenen van archeologische zones, het vaststellen van een selectie ervan en het beschermen van archeologisch waardevolle sites. We spelen zo maximaal in op het archeologietraject dat in het Onroerenderfgoeddecreet is vervat. Voor het afbakenen van archeologische zones vertrekken we van de archeologische waarnemingen opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). We bouwen verder op de thematisch-typologische analyse die hiervan is gemaakt. Bij het uitwerken van de projecten zorgen we ook voor het doelgericht valoriseren van opgravingen uit het verleden. Dit evaluerend en waarderend onderzoek leidt ook tot nieuwe inzichten voor het herkennen van archeologische sites en patronen. We stellen deze kennis ter beschikking van de erkende archeologen en verhogen zo de kwaliteit van archeologische opgravingen en het archeologisch onderzoek.

De historische stadskernen in Vlaanderen zijn rijk aan archeologisch erfgoed. We kennen een groot stuk van onze stedelijke geschiedenis. Een groot deel is echter nog niet gekend. Archeologie kan een bijdrage leveren aan het opvullen van deze hiaten. We bakenen de historische stadskernen als archeologische zone af en stellen deze vast.

We valoriseren de kennis die de voorbije jaren is verworven door opgravingen en archeologische waarnemingen in de alluviale gebieden in uitvoering van het SIGMA-project. We verwerken deze gegevens en vertalen dit door naar nieuwe vast te stellen archeologische zones in de alluviale gebieden.

Naast de stadskernen staan ook de dorpskernen onder ruimtelijke druk. Inbreidingen in de kernen enerzijds en bijkomende verkavelingen aan de rand van de dorpen anderzijds hebben impact op het archeologisch patrimonium. Heel wat van onze dorpen zijn gegroeid uit middeleeuwse (of oudere) nederzettingen en dragen dus een archeologische waarde met zich mee. Door het afbakenen en vaststellen van de archeologisch waardevolle kernen als archeologische zones bieden we rechtszekerheid aan de bewoners en projectontwikkelaars en wijzen we op de archeologische waarde.

Vlaanderen is bevoegd voor het implementeren van de conventie cultureel erfgoed onder water voor de binnenwateren en de kust tot de laagwaterlijn. Grote infrastructuurwerken aan de kust en langs de binnenwateren en baggerwerken in de binnenwateren hebben impact op de archeologische sites. We inventariseren en beschermen het archeologisch erfgoed in, langs en onder de binnenwateren en langs de kust en ontwikkelen methodieken voor het registreren van de archeologische sites onder water.

De vondsten en sites die erkende metaaldetectoristen melden monitoren we systematisch. We gebruiken deze gegevens voor het afbakenen van archeologische zones en het uitwerken van beschermingsdossiers na evaluatie en toetsing aan afwegingskaders voor de waardering van deze sites. Zo betrekken we de metaaldetectoristen bij het volledige traject van de waardering van archeologische sites.

In 2014 werd het inventariseren van het varend erfgoed afgerond en werd de inventaris gepubliceerd. Een aantal types schepen werden beschermd. In deze regeerperiode bescherm ik een pakket sleep- en werkschepen.

OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en vertaalt deze naar publiek toegankelijke handleidingen

Het behoud van het onroerend erfgoed betekent dat er keuzes moeten worden gemaakt. Het maken van dergelijke keuzes vraagt om expertise. Daarom heeft de erfgoedsector zich doorheen de jaren geprofessionaliseerd. Niettemin begrijpen de betrokkenen niet steeds waarom welke keuzes worden gemaakt. Waarom kan een bepaalde ingreep in het ene geval wel en in het andere geval niet? Om meer transparantie te bieden en om aanvaardbare en gedragen adviezen en toelatingen te verlenen, maak ik werk van het verduidelijken en breed communiceren van deze keuzes door middel van afwegingskaders en handleidingen. Een afwegingskader zorgt voor afstemming tussen verscheidene zienswijzen en geeft een afleesbare motivering weer voor beslissingen die gericht zijn op het behoud van erfgoedwaarden. Afwegingskaders maken het mogelijk om vooraf meer precieze inschattingen te maken over de ontwikkelingskansen van het beschermd erfgoed. Op die manier kan de perceptie van de onvoorspelbaarheid van de adviezen worden weggenomen. Ik zet daarom volop in op het actualiseren en expliciteren van bestaande afwegingskaders en het ontwikkelen van nieuwe afwegingskaders waar nodig en zorg ervoor dat deze systematisch worden doorvertaald naar toegankelijke handleidingen gericht op verschillende doelgroepen. Een goed voorbeeld hiervan is de brochure 'Handleiding energiezuinig leven in woningen met erfgoedwaarde'. In samenwerking met Toerisme Vlaanderen wordt ook een inspiratiegids voor toeristische erfgoedontwikkelaars opgesteld die in het najaar van 2014 wordt verspreid. De bedoeling hiervan is de (toeristische) projectontwikkelaars uit te nodigen om met erfgoed aan de slag te gaan, maar ook om kwaliteitsvollere eindresultaten te bekomen, zowel vanuit toeristische als vanuit erfgoedinvulshoek.

Mijn administratie werkt ook een generiek afwegingskader voor adviezen en toelatingen uit dat daarna voor welbepaalde aspecten verder wordt verdiept. Een eerste afwegingskader wordt, in samenspraak met de bevoegde minister, opgemaakt rond het agrarisch erfgoed. Landbouwactiviteiten, andere menselijke activiteiten en het valoriseren van het agrarisch erfgoed moeten kunnen samengaan. Ik geef voorrang aan het uitwerken van een rechtszeker afwegingskader voor actieve landbouwbedrijven, waarbij wordt vooropgesteld dat het behoud van het onroerend erfgoed de landbouwactiviteiten niet mag verhinderen of financieel belasten. Dit afwegingskader zal ook gebruikt worden bij nieuwe beschermingsinitiatieven.

Het lopende waarderend onderzoek over het patrimonium van sociale huisvestingsmaatschappijen, dat eindigt eind 2016, resulteert in een afwegingskader om zo houvast te geven aan beheerders en erfgoedzorgers.

Ook op internationaal vlak worden richtinggevende kaders opgesteld die toepasbaar zijn in Vlaanderen. Het agentschap Onroerend Erfgoed bouwt verder op deze internationaal aanvaarde kaders en standaarden, zoals de UNESCO-aanbeveling rond Historische Stadslandschappen en de EAC-aanbeveling (*Europae Archaeologiae Consilium*) rond Archivering. Samenwerking met de academische wereld is essentieel om deze kaders door te vertalen naar de Vlaamse situatie.

OD 3.3. Het agentschap Onroerend Erfgoed digitaliseert de dienstverleningsproducten en zet in op een maximale digitale ontsluiting van kennis ten behoeve van haar partners

Aansluitend bij het hoofdstuk over de "grote digitale sprong voorwaarts" van de Vlaamse overheid in het Vlaams Regeerakkoord spant het agentschap Onroerend Erfgoed zich in om voluit in te zetten op digitalisering van de dienstverleningsproducten. Door verdere digitalisering vereenvoudigt de werking van de overheid in de interactie met haar klanten. De doelstelling is om tegen 2020 alle administratieve transacties tussen overheid en burgers of lokale besturen of ondernemingen via digitale kanalen aan te bieden. Het uitwisselen van informatie met andere bevoegde bestuursniveaus maakt het digitaal beschikbaar stellen van data meer urgent (*cf. supra OD 2.2.*). Het agentschap werkt aan een digitaal dossieropvolgingsstelsel naar het voorbeeld van de digitale bouwaanvraag. Hierbij wordt het MAGDA-principe toegepast: de overheid vraagt aan burgers en bedrijven geen gegevens waarover ze al beschikt of die ze uit authentieke gegevensbronnen kan halen, bij welke overheid ook.

Binnen de administratie bestaan er heel wat data en is er veel kennis omtrent het behoud en beheer van het onroerend erfgoed. Vanuit zijn opdracht heeft het agentschap in veel gevallen ook een goed zicht op informatie die extern beschikbaar is. Er is dan ook een grote vraag vanwege het werkveld en het brede publiek naar de ontsluiting van deze data en kennis. Vooral de vraag om de kennis over het erfgoed digitaal te ontsluiten wordt steeds pertinenter. Open data werden al in de praktijk gebracht, zoals bij de inventarissen, de beschermingsdatabank en het geoportaal. We gaan verder op dit spoor om zo op termijn zo veel mogelijk relevante informatie digitaal te kunnen aanbieden aan de gebruikers. De website van het agentschap wordt verder uitgebouwd als eerstelijnskanaal. De doelstellingen zijn de sector te ondersteunen en de kwaliteit van onderzoek en beheer te verhogen. Het agentschap kan echter niet alle data ineens ontsluiten en geeft daarom prioriteit aan het ter beschikking stellen van de informatie die voortvloeit uit de beleidsuitvoering en die ook essentieel is voor het behoud en beheer van het erfgoed. Het gaat dan bijvoorbeeld over het valoriseren en communiceren van de resultaten van preventief archeologisch onderzoek, van de resultaten van het voorafgaand onderzoek bij restauratiewerken en van de beheersplannen voor onroerend erfgoed en erfgoedlandschappen.

In functie van het beheersen van de kosten voor onderzoekspremies en premies voor excessieve kosten worden de rapporten geëvalueerd: deze onderzoeken moeten maximaal resulteren in input voor de Onderzoeksbalans en vinden hun doorwerking in de afwegingskaders en handleidingen (*cf. supra OD 3.2.*).

In het kader van uitwisselen van expertise en kennis bestendigt het agentschap ook het jaarlijkse netwerkmoment met de Vlaamse universiteiten en hogescholen.

OD 3.4. De opmaak van een Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed waarborgt de efficiënte inzet van de nieuwe handhavingsinstrumenten, onder meer op het vlak van bestuurlijke handhaving

Het is nefast voor de geloofwaardigheid van een transparant en actief uitgedragen erfgoedbeleid om handelingen of situaties die ermee in tegenstrijd zijn te laten voortbestaan. Daarom is een doelgericht handhavend optreden vereist. Het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet voorziet in een ruim pallet aan instrumenten die maatwerk toelaten. Deze instrumenten worden geoperationaliseerd binnen een duidelijk beleidskader, dat opgenomen wordt in het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed.

Bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving, maar ook zachte handhaving en minnelijke schikkingen, worden gericht ingezet om bedreigde of aangetaste erfgoedwaarden zo efficiënt mogelijk te vrijwaren en/of te herstellen. De slagkracht en de snelheid van het optreden worden verhoogd, zonder daarbij de proportionaliteit of de rechtsbescherming van de burger uit het oog te verliezen.

Overtreders worden verantwoordelijk gesteld voor de schade die zij aan onroerend erfgoed hebben aangericht, ook op financieel vlak. Premies, in zoverre door de Vlaamse overheid uitgekeerd tot herstel van schade als gevolg van misdrijven of inbreuken, worden teruggevorderd van de overtredders die deze schade veroorzaakten.

SD 4. Investerings in onroerend erfgoed worden erkend en aangewend als gerichte hefboom voor economische ontwikkeling

Onroerenderfgoedzorg draagt bij tot een betere samenleving. Investerings in onroerend erfgoed hebben een sociale, culturele, ruimtelijke maar ook onmiskenbaar een economische meerwaarde. Deze economische factor wordt vaak onvoldoende erkend en erfgoedzorg wordt nog te vaak beschouwd als enkel een kost. De aanwezigheid van onroerend erfgoed in onze samenleving brengt geregeld een multiplicatoreffect teweeg en kan een hefboom betekenen voor allerlei ontwikkelingen in een buurt of streek. Het erkennen van deze intrinsieke meerwaarde van erfgoed impliceert dat er voor de financiering ervan niet langer louter moet gerekend worden op een premieregeling vanwege de overheid maar dat ook (financiële) voordelen op langere termijn mee in beschouwing kunnen genomen worden. Ik wil het premiestelsel gericht inzetten zodat de grootste problemen het eerste worden aangepakt. Daarnaast stel ik ook fiscale stimulansen voor om de onroerenderfgoedzorg aan te moedigen. Door het verder operationaliseren van de Erfgoedkluis en het faciliteren van de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds worden de ondersteunende financieringsmogelijkheden gedifferentieerd zodat zij gericht kunnen worden ingezet. De Vlaamse overheid neemt daarenboven een voorbeeldfunctie op voor het vastgoed met erfgoedwaarde in eigen beheer.

OD 4.1. Het premiestelsel wordt selectief ingezet en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed

Sinds decennia worden er premies voorzien om eigenaars bij het behoud en beheer van het beschermd onroerend erfgoed financieel te ondersteunen. Zo voorziet het onroerenderfgoeddecreet momenteel al in een kader voor het toekennen van premies en subsidies. Een grondige analyse van deze mechanismen die aan de basis liggen van deze problematiek is nodig om ze doelmatig en efficiënt te kunnen inzetten. Bovendien lijkt het huidige premiestelsel, net zoals bij de Vlaamse woonbonus, een inflatie-effect te hebben op reguliere bouwrijzen in de erfgoedsector. Het agentschap Onroerend Erfgoed voert daarom een onderzoek naar de prijszetting op de restauratiemarkt en de aannemers. Dit onderzoek moet aantonen welke de kostendrijvers zijn en welke dynamiek tot stand komt door het toekennen van premies aan beschermd erfgoed. Door middel van simulaties kan bekeken worden welke financiële ondersteuningssystemen het meest efficiënt en effectief kunnen zijn. Daarnaast werkt het agentschap een richtlijn uit voor de selectievere toekenning van de premies. De bedoeling is om enkel die werken en handelingen te financieren die werkelijk bijdragen tot het behoud of het herstel van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van een beschermd goed. Niet alle werken aan beschermde sites zijn immers betoelaagbaar vanuit erfgoeddoelpunt.

Alle fiscale verminderingen, vrijstellingen en bestaande ondersteuningsmechanismen zijn, na de zesde staatshervorming, geïntegreerd in de Vlaamse codex fiscaliteit. Dit biedt de kans om ook binnen het beleidsveld onroerend erfgoed de mogelijkheden om de verwerving, het beheer en de ontsluiting van onroerend erfgoed te stimuleren met de fiscale instrumenten waarvoor de Vlaamse overheid bevoegd is. Ik denk hierbij aan het optimaliseren van de bestaande mogelijkheid van fiscale aftrek via de personenbelasting, een (tijdelijke) vrijstelling van onroerende voorheffing, een vermindering van schenkings- en successierechten (ook voor cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken

van) en bekijk ook de mogelijkheden van de registratierechten. Nadat we een kosten-batenanalyse hebben gemaakt van de verschillende mogelijke fiscale stimulansen voor erfgoedzorg, wil ik in samenwerking met mijn collega bevoegd voor Financiën en Begroting de wenselijke fiscale maatregelen uitwerken.

De premieregeling en de fiscale regeling moeten niet cumulatief, maar vooral complementair inzetbaar worden. Ik evalueer de premiepercentages en pas deze aan in afstemming met de invoering van bijkomende fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed, zodat een complementair stelsel van premies en fiscale stimuli ontstaat.

OD 4.2. De financiële opportuniteiten worden benut en de risico's worden gespreid door de ondersteuning van alternatieve financierings- en solidariseringsmechanismen

Zowel in binnen- als buitenland is aangetoond dat erfgoedzorg ook een economische meerwaarde genereert via onder meer toerisme en tewerkstelling. De *return on investment* kan aangetoond worden. Deze feiten zijn echter nog niet voldoende gekend bij beleidsmakers, betrokken sectoren en het brede publiek in Vlaanderen. Daarom zet ik in op het continu monitoren van het positief effect van de onroerenderfgoedzorg op de maatschappij en laat ik de resultaten van deze monitoring ruim verspreiden met het oog op het bereiken van specifieke doelgroepen. Het valt niet te ontkennen dat belangrijke investeringen ook risico's met zich kunnen meebrengen. In die zin ben ik ervan overtuigd dat een spreiding van de risico's en een zekere solidarisering investeerders over de streep kunnen trekken.

Het is zaak om het economische hefboomeffect ook daadwerkelijk te benutten. In dit kader onderneem ik acties om de Erfgoedkluis op kruissnelheid te laten komen bij het nemen van participaties in en het verstrekken van leningen aan erfgoedprojecten met economisch potentieel. De Vlaamse Erfgoedkluis is een instrument om als co-investeerder privé-investeerders aan te trekken voor de restauratie en exploitatie van onroerend erfgoed. Het is een zogenaamd 'rollend fonds': het geld van investeringen die afgerond zijn, stroomt terug in het fonds om vervolgens in nieuwe projecten geïnvesteerd te worden. De risico's van de investering worden gespreid over de volledige portefeuille van sites die in de Erfgoedkluis zitten. Dit moet het voor investeerders gemakkelijker maken om geld ter beschikking te stellen. De Vlaamse overheid neemt bovendien een voorbeeldfunctie op voor het patrimonium met erfgoedwaarde in eigen beheer. Ik neem het initiatief om, samen met mijn collega's binnen de Vlaamse Regering, het goed huisvaderschap van de Vlaamse overheid tot een prioritaire doelstelling te maken. De Erfgoedkluis wordt ingeschakeld om alle relevante vastgoedbeheerders binnen de Vlaamse overheid samen te brengen en te komen tot een actieplan om het eigen patrimonium met erfgoedwaarde met een toekomstgerichte visie in goede staat te onderhouden. Herita heeft de opdracht dit erfgoed voor een breed publiek te ontsluiten.

Overheden, organisaties en ondernemingen die regelmatig als bouwheer optreden, hebben er belang bij om lid te worden van een archeologisch solidariteitsfonds waarvoor de vernieuwde regelgeving de basis legt (*cf. supra OD 1.1.*). Ik speel volop in op het initiatief dat bouwheren ontplooiën voor de oprichting van een dergelijk fonds. Om de solidarisering van de financiering van het archeologisch onderzoek waar te maken, moedig ik (potentiële) bouwheren aan om hieraan deel te nemen.

SD 5. De zorg voor het onroerend erfgoed levert een positieve bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van onze leefomgeving

Het behoud van erfgoed draagt de principes van duurzaamheid intrinsiek in zich, zowel op ecologisch, sociaal als economisch vlak. Duurzaamheid is nog steeds een actueel thema. Het besef dat de ruimte schaars is en dat de zorg voor het leefmilieu een delicate aanpak vraagt, vindt meer en meer ingang in de samenleving. Het gebruik, het hergebruik en de herbestemming van het erfgoed zet aan tot een duurzaam gebruik van de schaarse ruimte en grondstoffen. Daarnaast wil ik, in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden, op zoek gaan naar duurzame methoden, technieken en materialen om het erfgoed op lange termijn te bewaren en functioneel te behouden. Het onroerend erfgoed schakelt zich in een innovatieve kringlooeconomie in.

De erfgoedzorg draagt bij tot het onderhouden en versterken van een kwalitatieve en duurzame samenleving waarin niet enkel de economische waarden primeren maar ook sociaal-culturele waarden worden gevalideerd. Ik laat deze bijdrage van het onroerend erfgoed aan onze samenleving onderzoeken onder meer op basis van een kosten-batenanalyse.

OD 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit

In het dichtbevolkte Vlaanderen is de ruimte schaars. Vele maatschappelijke activiteiten zoals wonen, werken, recreatie en vervoer, moeten ergens in de ruimte worden gesitueerd. Deze schaarste leidt in zekere zin tot een strijd om de ruimte: vele belangen zijn in competitie met elkaar om de ruimte te mogen inrichten en gebruiken. Onroerend erfgoed komt hierdoor al te vaak onder druk te staan en de verdedigers ervan hebben dan de neiging om een defensieve houding aan te nemen. Dit staat de herbestemming van het erfgoed vaak in de weg en paradoxaal genoeg komen er daarom vele erfgoedsites leeg te staan of braak te liggen. In plaats van nieuwe ontwikkelingen tegen te gaan om het erfgoed te behouden, moeten we het aanwezige erfgoed aanwenden om duurzaam ruimtegebruik te promoten. Het beleidsveld Onroerend Erfgoed moet blijvend een stem hebben in de verdere uitwerking van het Beleidsplan Ruimte om zo verder te ijveren voor het inbrengen en valoriseren van ruimtelijke kwaliteit in het landschap. In samenwerking met mijn collega bevoegd voor Omgeving, wil ik ook komen tot duidelijke typevoorschriften voor de waardevolle erfgoedelementen in erfgoedlandschappen. Het onroerend erfgoed moet eveneens een waardevolle plek hebben binnen het plattelandsbeleid.

De aanwezigheid van onroerend erfgoed heeft onmiskenbaar een positieve invloed op de ruimtelijke kwaliteit. Dit effect dient te worden aangewend als motor voor nieuwe ontwikkelingen: enerzijds worden ontwikkelingen in gang gezet door de aanwezigheid van erfgoed en anderzijds schakelt het voorradige erfgoed zich in binnen nieuwe ontwikkelingen. Het effectieve gebruik en hergebruik van het beschermde erfgoed is een absolute prioriteit. Het (terug) functioneel maken van erfgoedsites biedt de beste garanties voor het behoud op lange termijn en draagt bij tot een kwalitatieve en duurzame samenleving (*cf. OD 5.2.*). In die zin is er nood aan een raamwerk over hoe onroerend erfgoed op een creatieve en duurzame manier kan worden ingeschakeld binnen een gemeenschap met respect voor de draagkracht van het erfgoed. Ik breng de verschillende partners hiervoor rond de tafel en voer het debat over hoe erfgoed een motor wordt voor ontwikkeling en vooruitgang. Op die manier zet ik in op het

gebruik en wordt het duidelijk dat het behoud van erfgoedwaarden niet in strijd is met een hedendaags gebruik van een erfgoedplaats.

Een bijzonder aandachtspunt blijft de herbestemming en het medegebruik van leegstaand of onderbenut religieus erfgoed. Ik maak, in overleg met de kerkelijke overheden en de lokale besturen, aangepast medegebruik, nevenbestemming, herbestemming of zelfs afbraak bespreekbaar. In dit verband worden vanuit het beleidsveld onroerend erfgoed de kerkenbeleidsplannen, die worden geïnitieerd door het agentschap Binnenlands Bestuur, nauw opgevolgd. Ik zorg ervoor dat de plannen overal in Vlaanderen in vergelijkbare omstandigheden en op eenzelfde manier worden uitgevoerd.

OD 5.2. Het beleidsveld onroerend erfgoed participeert aan de discussie rond klimaatverandering en legt de nadruk op hergebruik en zuinig ruimte- en materiaalgebruik

De strijd tegen de klimaatopwarming staat hoog op de Europese agenda. De klimaatproblematiek – onmiskenbaar een belangrijk thema in onze hedendaagse samenleving – mag niet worden verengd tot het energiezuinig of energieneutraal wonen. Er moet ook rekening worden gehouden met de waarde en het belang van het erfgoed voor onze samenleving en met de aanpasbaarheid van het erfgoed aan de hedendaagse noden.

Het moet in de eerste plaats duidelijk zijn dat ook onroerend erfgoed zoveel mogelijk wil tegemoetkomen aan de energieprestatie-eisen, vandaag en in de toekomst. Door middelen die onlangs werden vrijgemaakt uit het Vlaams Klimaatfonds worden gespecialiseerde energieconsulenten voor onroerend erfgoed opgeleid. Standaardoplossingen bieden soms geen soelaas en alternatieve oplossingen moeten worden gezocht. Het is daarom belangrijk dat, ook binnen de administratie, technische evoluties en de mogelijkheden van nieuwe producten worden gevolgd. Ik kijk ook naar voorbeelden in het buitenland, waar innovatieve producten specifiek voor het erfgoed, zich hebben ontwikkeld tot een nichemarkt. Het project beoogt in de eerste plaats de opleiding van de professionelen binnen en buiten de administratie. We ijveren ervoor om de vorming ook op te nemen in het regulier onderwijs voor architecten als specialisatie. Ook de resultaten van de lopende projecten, zoals het onderzoek "energiezuinige maatregelen voor monumenten met woonfunctie", worden ruim bekend gemaakt en in de praktijk geïntegreerd en gevaloriseerd.

Daarnaast wil ik bijdragen aan de discussie rond duurzaam wonen waarbij onroerend erfgoed de nadruk wil verleggen van enkel isolatie en de benadering op individueel niveau naar andere energiezuinige en collectieve alternatieven. Ten tweede is het van belang om naast energiebesparingen andere duurzame maatregelen mee te rekenen om te komen tot een duurzame samenleving. Zo horen bij het vernieuwen en aanpassen van het gebouwenbestand ook alle levenscycluskosten in kaart te worden gebracht om te komen tot de meest duurzame en minst belastende manier van leven. Het onroerend erfgoed schakelt zich mee in een innovatieve kringlooeconomie en ziet de kansen die deze transitie voor de onroerenderfgoedzorg biedt.

OD 5.3. De onderzoeksresultaten rond de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg

Onroerend erfgoed is van fundamenteel belang voor het bekomen van een kwalitatieve en duurzame samenleving waarin niet enkel de economische waarden primeren. De aanwezigheid van het materiële en zichtbare erfgoed in onze leefomgeving geeft de huidige generaties een beeld van het verleden en dit draagt bij tot de vorming van culturele identiteit.

Ik laat de bijdrage van het onroerend erfgoed aan onze samenleving onderzoeken en een geschikte methodiek ontwikkelen om de waarde van onroerend erfgoed op objectieve wijze in beleidsbeslissingen te laten doorwegen, onder meer op basis van maatschappelijke kosten-batenanalyses. De resultaten van deze onderzoeken worden breed gecommuniceerd om zo te komen tot een beter begrip van het onroerenderfgoedbeleid. Waarom is de zorg voor ons erfgoed belangrijk? En wat levert het op voor de maatschappij maar ook voor een individu? Door het mogelijk te maken de erfgoedwaarden binnen een bepaald gebied zowel kwalitatief als kwantitatief te meten, kan worden aangetoond hoe belangrijk erfgoed is. Finaal heeft dit beleidsinitiatief als doel om tot een breder gedragen onroerenderfgoedzorg te komen.

Geert BOURGEOIS,

minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Bijlage

REGELGEVINGSAGENDA ONROEREND ERFGOED 2014-2019

Minister	Titel van het initiatief	Status van het initiatief
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Wijziging van het Uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 bij het Onroerenderfgoeddecreet: m.n. implementatie hoofdstuk 5 (archeologie) en enkele andere uitvoeringsbepalingen	In voorbereiding (cf. SD 1, OD 1.1.)
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Nieuw uitvoeringsbesluit bij het gewijzigde decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van het varend erfgoed (bekrachtigd op 9 mei 2014)	In voorbereiding (cf. SD 1, OD 1.2.)
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed + Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw	Wijziging of afstemming van de regelgeving Onroerend Erfgoed en de geïntegreerde beheersplanning in regelgeving Natuur en Bos	In voorbereiding (cf. SD 2, OD 2.1.)
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed + Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Financiën, Begroting en Energie	Fiscale maatregelen t.b.v. het behoud en beheer van beschermd onroerend erfgoed in de Vlaamse Codex Fiscaliteit	Op te starten (cf. SD 4, OD 4.1.)

colofon

Samenstelling: Kabinet van Geert Bourgeois,
minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Publicatiedatum: oktober 2014

Verantwoordelijke uitgever: afdeling Communicatie,
Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid